

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พึงประสงค์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง ในช่วงปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง ดังนั้นจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องลำดับต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียน
3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ
4. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ
5. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสนา
6. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น
7. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง
8. ปัจจัยที่พึงประสงค์ที่มีผลต่อคุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียน
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. สรุปแนวคิด ทฤษฎีที่นำไปสู่การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน

จากการศึกษากันคว้าแนวคิดในเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ดังนี้

ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลใด ๆ ก็ตามที่พยายามทำให้เกิดความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรโดยใช้กำลังความพยายามของบุคคลอื่น และเป็นบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ต่อบุคคลอื่น (สมยศ นาวิการ, 2538 : 22) ซึ่งผู้บริหารนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับทุก ๆ องค์กรไม่ว่าจะมีขนาดใหญ่หรือเล็ก เพราะการที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสถาบันย่อมมีความแตกต่างกัน (Individual differences) ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ (Beliefs) ทักษะ (Attitudes) ค่านิยม (Values) เป้าหมายส่วนบุคคล (Personal goals) เป็นต้น ความแตกต่างดังกล่าวเป็นผลให้เกิดปัญหาและความยุ่งยากตามมา ซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติ จึงมีความจำเป็นต้องมีบุคคลซึ่งทำหน้าที่ประสานในความแตกต่างดังกล่าว เพื่อลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นและใช้ความสามารถในการบริหารให้คน ร่วมมือกันปฏิบัติงาน (จรัสรัตน์ ขอเหนี่ยวกลาง, 2539 : 14) การมีคุณลักษณะหรือมี

คุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่งของผู้บริหาร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้บริหารสามารถ
ปฏิบัติภารกิจในตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จักรพรรดิ วัฒนา, 2538 : 2)

อรุณ รักธรรม (2527 : 199-202) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารไว้
ดังนี้ มีความรู้ มีความริเริ่ม มีความกล้าหาญ มีความเด็ดขาด มีความแนบเนียน มีความยุติธรรม
มีท่าทางเหมาะสม มีความอดทน มีความกระตือรือร้น มีความไม่เห็นแก่ตัว มีความตื่นตัว มีคุณพินิจ
มีความสงบเสงี่ยม มีความเห็นอกเห็นใจ มีความจงรักภักดี สังคมดี และมีการบังคับตัวเองได้ดี

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2540 : 97-101) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
ผู้บริหารไว้ดังนี้ คุณสมบัติทางกาย ได้แก่ ว่องไว สง่า บุคลิกภาพมีเสน่ห์ แต่งตัวง่าย ๆ มีรสนิยม
เสียงพูดชัดเจน อิริยาบถเป็นไปตามธรรมชาติ มีอุปนิสัยสม่ำเสมอ สุขภาพดี คุณสมบัติทาง
สติปัญญา ได้แก่ มีความสามารถในการวางแผนให้ผู้อื่นได้ มีเจตคติชอบสืบสวน ตระหนักในบท
บาทของตนเอง มีความสามารถในการวางแผนให้ผู้อื่นได้ มีเจตคติชอบสืบสวน ตระหนักใน
บทบาทของตนเอง มีความสามารถในการก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีทักษะในการปฏิบัติงาน ฉลาด
มีความคิดริเริ่ม มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเด็กและความเจริญของงานของเด็ก มีความรู้เกี่ยวกับ
ปัญหาสังคม รู้จุดอ่อนของตัวเอง เข้าใจทฤษฎีและแนวปฏิบัติทางการศึกษา มีความสามารถในการ
ติดต่อสื่อความหมาย มีความสามารถในการวางแผนได้เป็นอย่างดีและเป็นระบบ เข้าใจ
ความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความรู้กว้างขวาง คุณสมบัติทางอารมณ์ ได้แก่ มีความสามารถ
เข้าใจในอารมณ์ของบุคคลอื่นแจ่มใส ร่าเริงและมีความสุข มีความอิสระจากการเผชิญหน้า
คุณสมบัติทางส่วนบุคคล ได้แก่ มีสามัญสำนึก มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้
มีความเสียสละ เป็นคนตรงไปตรงมา มีความยุติธรรม ไม่คุยโอ้อวด เป็นคนเปิดเผย เชื่อถือได้
เคารพบุคลิกภาพของผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคนแก้ปัญหาเก่ง อดทนต่อจุดอ่อนของ
คนอื่น คุณสมบัติทางสังคม ได้แก่ ว่องไวและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ หลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์
ที่ไม่จำเป็นให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น เสียสละเพื่อความก้าวหน้าของสังคม มีความยุติธรรมและ
ความเสมอภาค มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นคนเชื่อถือของทุกคน แก้ปัญหาให้คนอื่นได้ มีความ
ซื่อสัตย์ รู้ปัญหาของผู้อื่น สนใจในกิจกรรมของสังคม มีความอดทน เป็นผู้นำประชาธิปไตย
มีน้ำใจในการให้บริการต่อสังคม มีความจริงใจ เข้าใจความสามารถและความฉลาดของผู้อื่น
อุทิศตนเพื่องานของสังคม และคุณสมบัติทางศีลธรรม มีความสามารถในการแยกแยะสิ่งที่ถูกและ
ที่ผิด มีความเชื่อในค่านิยมและประชาธิปไตย มีจริยธรรม คุณลักษณะดี มีอุดมการณ์สูง ควบคุม
ตัวเองได้ ตระหนักในตัวเองโดยผ่านทางบริการทางสังคม และเคารพตัวเอง

พนัส หันนากินทร์ (2542 : 1-4) ได้เสนอคุณสมบัติของผู้บริหารไว้ 2 ประการ ประกอบ
ด้วย คุณสมบัติทางส่วนตัว ได้แก่ บุคลิกภาพที่อาจปรุงแต่งได้ด้วยการแต่งกายหรือลักษณะต่างๆ ที่

บ่งบอกถึงความเป็นผู้นำ เช่น ความเป็นผู้มีจิตใจสูง มีเอกราช มีความคิดกว้างไกล มีความคิดริเริ่ม ตั้งตัวอยู่ในคุณธรรม มีความเข้มแข็งเด็ดขาด เป็นต้น คุณสมบัติทางการปฏิบัติงาน คุณสมบัติข้อนี้ย่อมจะมีบางส่วนที่มีรากฐานมาจากคุณสมบัติทางส่วนตัว ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีหรือต้องสร้างให้มี ดังนี้ คุณสมบัติด้านเทคนิคของงานกล่าวคือ ผู้บริหารจะต้องทราบถึงจุดหมายของงานและวิธีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับจุดหมายเหล่านั้น คุณสมบัติทางด้าน มโนทัศน์ (Concept) คุณสมบัติด้านนี้หมายถึงความสามารถที่ผู้บริหารจะสามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารแต่ละระดับมีความจำเป็นต้องพยายามสร้างมโนทัศน์ให้เหมาะสมแก่การบริหารในระดับนั้นๆ ตัวอย่างเช่น ความสามารถเข้าใจจุดหมายขององค์กรและความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรย่อยต่าง ๆ ที่มาประกอบกันเข้าเป็นองค์กรใหญ่ ความสามารถที่จะมองเห็นการณ์ไกล เพื่อจะได้จัดเตรียมนโยบายรับมือสภาพความเปลี่ยนแปลงนั้นได้อย่างทันการความสามารถที่จะจับหรือสรุปประเด็นปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ความสามารถที่จะสรุป หลักการหรือแก่นอันเป็นต้นตอของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และการรู้จักหาทางเลือก เนื่องจากแต่ละทางเลือกย่อมนำไปสู่การตัดสินใจอันจะก่อให้เกิดผลแตกต่างกันตามลักษณะของการเลือกนั้นๆ และคุณสมบัติด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Factor) มีความสำคัญต่อผู้บริหารทุกระดับเพราะเป็นสิ่งที่นำไปสู่การได้รับความร่วมมือจากบุคคลจาก ภายในองค์กรและระหว่างองค์กรการสร้าง มนุษยสัมพันธ์นั้นต้องสร้างให้ครบทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับตัวผู้บริหาร ระดับที่สูงกว่าและที่ต่ำกว่า จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จของงานในองค์กร

สมาน จันทะดี (2543 : 84) ได้กล่าวถึงผู้บริหารในอนาคตว่า เป็นผู้มีความรู้ ความคิด ความสามารถ และมีสุขภาพจิตดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใช้เทคโนโลยีได้เก่ง กล่องตัว ชอบฟังความคิดเห็นสูงและกล้าที่จะแตกต่าง รับรู้และประติดประต่อเรื่องราวต่างๆ ได้เร็ว ชอบความอิสระ ประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่นได้ดี มีความมุ่งมั่นสูง ไม่หวั่นไหวง่าย ชอบความเสี่ยงในสิ่งที่ตนเองได้ไตร่ตรองไว้ก่อน

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2543 : 70-73) ได้เสนอความคิดเห็นถึงผู้บริหารมืออาชีพ ในยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษาว่า ควรมีคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ ดังนี้ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์สามารถที่จะวิเคราะห์สถานการณ์ วัตถุประสงค์การรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในสังคมภายนอกและภายในองค์กร ความสามารถในการจัดระบบการสื่อสารให้ได้ผล ความสามารถในการบริหารทรัพยากรบุคคล และมีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหาร

สมชาย เทพแสง (2543 : 15-17) ได้เสนอคุณลักษณะของนักบริหารมืออาชีพ (Professional director) ว่ามีลักษณะ 20P ดังนี้ Psychology มีจิตวิทยาในการบริหารคน Personality มีบุคลิกภาพเหมาะสม Pioneer มีความคิดริเริ่ม Poster การประชาสัมพันธ์ Parent เปรียบเหมือน

พ่อแม่หรือผู้ปกครอง Period ผู้ตรงต่อเวลา Pacific มีความสุขุม รอบคอบ Pleasure แก่สถานการณ์ เฉพาะหน้าได้ดี Prudent มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน Principle ยึดมั่นในหลักการ Perfect งานที่ สมบูรณ์ Point มีจุดประสงค์ที่ชัดเจนแน่นอนในการทำงาน Plan มีการวางแผนงาน Pay การกระจายงานอย่างทั่วถึง Participation ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน Pundit มีความรู้ ความ เข้าใจในการบริหารงาน Politic มีความรู้ความเข้าใจด้านการเมือง การปกครอง Poet มีความ สามารถด้านสำนวนโวหาร ทั้งด้านการพูดและการเขียน Perception มีความสามารถในการหยั่งรู้ การคาดการณ์ ตรวจสอบและทบทวนสิ่งที่คาดการณ์ไว้ และเลือกใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสมและ Psycho มีจิตวิญญาณของนักบริหาร

ประกอบ คุณารักษ์. (ธีรเดช สุโข. 2543 : 20 ; อ้างอิงจาก ประกอบ คุณารักษ์. 2543) ได้ กล่าวถึงผู้บริหารที่จะต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ควรมีคุณสมบัติเฉพาะตนดังนี้ มีวิสัยทัศน์ที่ดี (Vision) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) อดทนต่อความเสี่ยง (Risk to reran) มีความไว้วางใจได้ (Trust worthy) มีความเป็นธรรม มีคุณธรรม ผู้อื่นศรัทธายอมรับ มีความเชื่อมั่น (Confidence) บางครั้งแม้จะต้องเสี่ยง มีภาวะผู้นำ (Leadership) สร้างคนเป็น สร้างทีมงานให้ความอบอุ่นต่อผู้ร่วมงาน มีความกล้า (Courage) กล้าหาญกล้าเสี่ยงโดยผ่านการวางแผนแล้ว และมีการติดต่อสื่อสาร (Communication) ที่ดีและ สามารถใช้หลายรูปแบบ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2543 : 83-90) ได้ทำการวิจัยสำรวจเกี่ยวกับประเด็นสำคัญ ของใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร ซึ่งสรุปคุณลักษณะที่สำคัญมากของผู้บริหาร สถานศึกษา มีอาชีพในหัวข้อคุณลักษณะและพฤติกรรมกรรมการบริหารที่ควรมีเสนอต่อกลุ่มรับฟังความคิดเห็นและ เครือข่าย สกส. ดังนี้ 1. ความซื่อสัตย์ 2. ความยุติธรรม 3. ความรับผิดชอบต่อตำแหน่ง หน้าที่ 4. ความเป็นผู้นำ 5. ความสามารถในการจัดการ 6. ความมีมนุษยสัมพันธ์ 7. ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่ แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน 8. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 9. รักษา มาตรฐานวิชาชีพและพัฒนา ประสิทธิภาพของวิชาชีพ 10. การชวนชวนหาความรู้อยู่เสมอ 11. นิัยในการทำงาน 12. ความ สามารถในการสื่อสาร 13. การยึดสวัสดิการของผู้เรียนเป็นหลัก 14. ความเชื่อมั่นในตนเอง 15. ความจงรักภักดีต่อองค์กร 16. ความสามารถทางวิชาการ 17. การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ 18. การสนับสนุนนโยบายรัฐบาล 19. การงดเว้นอบาหมุข 20. ความยืดหยุ่น จากรายการที่ 1-20 สรุปร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยเฉลี่ยที่เห็นด้วยดังนี้ รายการที่ 1-9 ร้อยละ 90 ขึ้นไปที่เห็น ด้วย รายการที่ 10-15 ร้อยละ 80 ขึ้นไปที่เห็นด้วย รายการที่ 16-17 ร้อยละ 70 ขึ้นไปที่เห็นด้วย รายการที่ 18-20 ร้อยละ 60 ขึ้นไป

สมคิด บางโม (2544 : 29) ได้สรุปว่า ผู้บริหารการศึกษามีอาชีพตามทักษะของครูสภาและกระทรวงศึกษาธิการ ควรจะมีลักษณะดังนี้คือ ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียนและชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นไปเป็นลำดับ ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวรชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ และสร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สมคิด บางโม. 2544 : 33 ; อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ควรได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา ควรมีคุณสมบัติดังนี้ มีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี เป็นคนพื้นที่มีการเข้าสู่ตำแหน่งเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจากครู หัวหน้างาน หัวหน้าหมวด ผู้ช่วยผู้บริหาร ผ่านการอบรมพัฒนาจิต เน้นคุณธรรมจริยธรรม คุณวุฒิ สำเร็จปริญญาตรีหรือโททางการศึกษาทุกสาขา (สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน) สำเร็จปริญญาโททางการบริหารการศึกษา (สำหรับผู้บริหารใหม่) และจากการสัมมนาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2543 ในด้านคุณวุฒิ สรุปได้ว่าไม่น่าจะกำหนดคุณวุฒิไว้สูงถึงปริญญาโททางการบริหารการศึกษาเพราะจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งต่อไป

จากแนวคิดข้างต้นมีประเด็นสำคัญคือ

1. ผู้บริหารมีความสำคัญต่อองค์กร เพราะจะต้องเป็นผู้ดำเนินการให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานขององค์กรจนบรรลุผลสำเร็จ
2. ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมาะสม จะเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถปฏิบัติภารกิจในตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. คุณลักษณะผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จประกอบไปด้วย

3.1 ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย ร่างกายอ่อนวัย สง่า อิริยาบถดี เปิดเผย สุขุม เยือกเย็น เข้มแข็ง สุขภาพดี จิตใจดีมีสัมพันธที่ดีและสถานะทางเศรษฐกิจดี และเป็นผู้มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีความยุติธรรม อดทน ไม่เห็นแก่ตัว มีสามัญสำนึก รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เชื่อถือได้ จริงใจ มีอุดมการณ์ จดเว้นอบายมุข ไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่หาผลประโยชน์ และจงรักภักดีต่อองค์กร

3.2 ด้านความรู้ ประกอบด้วย เป็นผู้ที่มีการศึกษารอบรู้กว้างขวาง มีความรู้ด้านการเมืองการปกครอง และมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

3.3 ด้านทักษะทางการบริหาร ประกอบด้วย เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ ใฝ่หาพัฒนา มีความสามารถในการประสานงาน การสื่อสาร ชัดเจน การวางแผน แก้ปัญหาได้เก่ง มีจิตวิทยาในการบริหาร ชัดเจนในหลักการ มีภาวะผู้นำ มีระบบการสร้างทีมงาน เป็นนักประชาสัมพันธ์ รักษามาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาวิชาชีพ เจตคติชอบสืบสวนปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และสนับสนุนนโยบายรัฐบาล

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีความสำคัญยิ่งสำหรับองค์กรในการนำพาให้ภารกิจขององค์กร ประสบความสำเร็จ ซึ่งภารกิจจะสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับตัวผู้บริหาร ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะต้องมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน การจะให้เกิดผลต่อการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถได้นั้น จะต้องเกิดความรักและความศรัทธาและการมองเห็นถึงความสำเร็จที่รออยู่ ข้างหน้า จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีลักษณะที่ได้รับการยอมรับต่อผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และสังคมทั่วไปซึ่งคุณลักษณะที่มีความสำคัญยิ่งดังกล่าวควรประกอบไปด้วยด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ และด้านทักษะทางการบริหาร

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารจากบทความ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่
 - 2.1 ด้านความรู้
 - 2.2 ด้านทักษะทางการบริหาร

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน

คุณลักษณะ หมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความหรือลักษณะประจำตัว (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 : 2539 : 189)

คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนจึงหมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีของผู้บริหารโรงเรียน คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ดีจะเอื้อให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จ

ดังนั้นเราจึงสามารถศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนได้จากที่มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ในหลายรูปแบบ เป็นต้นว่า บุคลิกภาพของผู้นำ คุณลักษณะของความเป็นผู้นำ คุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษา คุณสมบัติของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งนักวิชาการและนักการศึกษาต่างก็ลงความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีคุณลักษณะหลาย ๆ อย่างประกอบกัน ดังที่นักวิชาการได้ทำการศึกษาไว้ดังนี้

3.3 ด้านทักษะทางการบริหาร ประกอบด้วย เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ ใฝ่หาพัฒนา มีความสามารถในการประสานงาน การสื่อสาร ชัดเจน การวางแผน แก้ปัญหาได้เก่ง มีจิตวิทยาในการบริหาร ชัดเจนในหลักการ มีภาวะผู้นำ มีระบบการสร้างทีมงาน เป็นนักประชาสัมพันธ์ รักษามาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาวิชาชีพ เจตคติชอบสืบสวนปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และสนับสนุนนโยบายรัฐบาล

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีความสำคัญยิ่งสำหรับองค์กรในการนำพาให้ภารกิจขององค์กร ประสบความสำเร็จ ซึ่งภารกิจจะสำเร็จได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้บริหาร ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะต้องมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน การจะให้เกิดผลต่อการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถได้นั้น จะต้องเกิดความรักและความศรัทธาและการมองเห็นถึงความสำเร็จที่รออยู่ ข้างหน้า จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีลักษณะที่ได้รับการยอมรับต่อผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และสังคมทั่วไปซึ่งคุณลักษณะที่มีความสำคัญยิ่งดังกล่าวควรประกอบไปด้วยด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ และด้านทักษะทางการบริหาร

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารจากบทความ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่
 - 2.1 ด้านความรู้
 - 2.2 ด้านทักษะทางการบริหาร

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน

คุณลักษณะ หมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความหรือลักษณะประจำตัว (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 : 2539 : 189)

คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนจึงหมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีของผู้บริหารโรงเรียน คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ดีจะเอื้อให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จ

ดังนั้นเราจึงสามารถศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนได้จากที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ในหลายรูปแบบ เป็นต้นว่า บุคลิกภาพของผู้นำ คุณลักษณะของความเป็นผู้นำ คุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษา คุณสมบัติของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งนักวิชาการและนักการศึกษาต่างก็ลงความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรจะมีคุณลักษณะหลาย ๆ อย่างประกอบกัน ดังที่นักวิชาการได้ทำการศึกษาไว้ดังนี้

3.3 ด้านทักษะทางการบริหาร ประกอบด้วย เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ รับผิดชอบ มีความสามารถในการประสานงาน การสื่อสาร ชัดเจน การวางแผน แก้ปัญหาได้เก่ง มีจิตวิทยาในการบริหาร ชัดเจนในหลักการ มีภาวะผู้นำ มีระบบการสร้างทีมงาน เป็นนักประชาสัมพันธ์ รักษามาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาวิชาชีพ เจตคติชอบสืบสวนปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และสนับสนุนนโยบายรัฐบาล

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีความสำคัญยิ่งสำหรับองค์กรในการนำพาให้งานขององค์กร ประสบความสำเร็จ ซึ่งภารกิจจะสำเร็จได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้บริหาร ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะต้องมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน การจะให้เกิดผลต่อการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถได้นั้น จะต้องเกิดความรักและความศรัทธาและการมองเห็นถึงความสำเร็จที่รออยู่ ข้างหน้า จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีลักษณะที่ได้รับการยอมรับต่อผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และสังคมทั่วไปซึ่งคุณลักษณะที่มีความสำคัญยิ่งดังกล่าวควรประกอบไปด้วยด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ และด้านทักษะทางการบริหาร

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารจากบทความ เอกสาร คำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่
 - 2.1 ด้านความรู้
 - 2.2 ด้านทักษะทางการบริหาร

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน

คุณลักษณะ หมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความหรือลักษณะประจำตัว (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525 : 2539 : 189)

คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนจึงหมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีของผู้บริหารโรงเรียน คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ดีจะเอื้อให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จ

ดังนั้นเราจึงสามารถศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนได้จากที่มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ในหลายรูปแบบ เป็นต้นว่า บุคลิกภาพของผู้นำ คุณลักษณะของความเป็นผู้นำ คุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษา คุณสมบัติของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งนักวิชาการและนักการศึกษาต่างก็ลงความเห็นกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีคุณลักษณะหลาย ๆ อย่างประกอบกัน ดังที่นักวิชาการได้ทำการศึกษาไว้ดังนี้

รู้จักตัวเอง เชื่อมั่นในตนเอง (Self knowledge, Self-confidence) มีวิสัยทัศน์ (Vision) ฉลาดหลักแหลมและมีวิจารณ์ญาณ (Intelligence, Wisdom, Judgement) มีความสามารถในการเรียนรู้และรับสิ่งใหม่ ๆ (Learning/Renewal) เปิดกว้างต่อโลก (Worldmindness/Asence of history and breath) เข้าร่วมและมีส่วนสร้างสรรค์สังคม (Coalition building/Social architecture) ทำงานหนัก มีพลังกำลัง อุดหนุน กล้าหาญ กระตือรือร้น (Stamina, Energy, Tenacity, Courage, Emthusiasm) ซื่อสัตย์สุจริต เกลียวฉลาด (Character, Integrity / Intelctual honesty) กล้าเสี่ยง เป็นนักลงทุน (Risktaking/Entrepreneurship)มีความสามารถในการสื่อสาร การโน้มน้าว เป็นนักฟังที่ดี (An ability to communicate. Persuade / Listen) เข้าใจธรรมชาติของอำนาจ (Power) และอำนาจหน้าที่ (Authority) มุ่งมั่นที่จะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย (The ability to concentrate on achieving goal and results) และเป็นผู้มีอารมณ์ขัน รอบรู้ มีความยืดหยุ่น (A sense of humer. Perspective, Flexibility)

สต็อกคิลล์ (Stogdill) ชาลวซ์ อาจินสมาจาร. 2540 : 85-86. ได้สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของบุคลิกภาพ 124 เรื่อง สรุปได้ดังนี้ ประการที่หนึ่ง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกผู้นำจะมีสิ่งต่อไปนี้มากกว่าสมาชิกในกลุ่มคือสติปัญญา การศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบ กิจกรรมและการมีส่วนร่วมในสังคม และสถานะทางเศรษฐกิจสังคม ประการที่สอง คุณสมบัติ คุณลักษณะและทักษะส่วนใหญ่จะเกิดจากความต้องการของสถานการณ์ที่เขาทำหน้าที่ในฐานะผู้นำ ประการที่สาม บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกผู้นำจะมีสิ่งต่อไปนี้มากกว่าสมาชิกในกลุ่มคือ รู้จักการเข้าสมาคม มีความคิดริเริ่ม มีความเพียรพยายาม รู้จักวิธีทำงานให้สำเร็จ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ตื่นตัวและหยั่งรู้สถานการณ์ การให้ความร่วมมือ มีความสามารถในการปรับตัว และมีความสามารถในการพูด

สุเมธ แสงนิมนวล (2541 : 10) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีคุณลักษณะ 6 ประการ คือ มีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรม มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีมนุษยสัมพันธ์

รุ่ง แก้วแดง (2541 : 278) ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจะเปลี่ยนไป โดยผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่จะต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. ความเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง (Instructional leadership)
2. เป็นผู้จัดการที่เฉียบแหลม
3. เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี
4. เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เชี่ยวชาญ (Facilitator)
5. เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองอนาคตของโรงเรียนในทางสร้างสรรค์

สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2542 : 10-11) ได้กล่าวถึงทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และประสบผลสำเร็จควรมีคุณสมบัติดังนี้ มีความรู้ เป็นผู้มองการณ์ไกล มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้น กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และกล้าเสี่ยง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะความเป็นผู้นำ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับโลก ระดับมหภาค ระดับจุลภาค และมีคุณธรรม

กิติ คชัคคานนท์ (2543 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่หรือผู้นำที่ประสบความสำเร็จได้ ผู้นั้นจะต้องบริหาร 3 ปัจจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ปัจจัยแรกคือการบริหารตนเองให้เป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ ประการที่สอง บริหารคน ได้แก่ ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ตั้งอกตั้งใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้องค์กรหรือหน่วยงานของเขาอย่างเต็มความสามารถ และประการสุดท้าย การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพจนกระทั่งบังเกิดผลงาน บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ผู้เข้าเฝ้าในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2527 ความว่า "...กำลังใจ กำลังปัญญา กำลังความคิด ความซื่อสัตย์สุจริตทุกสิ่งทุกอย่างมีความหมายทั้งนั้น ไม่ใช่ไม่มีความหมาย เวลาท่านผู้ใหญ่ไปให้โอวาทบอกว่า ขอให้มีความซื่อสัตย์สุจริต ทำงานทำการด้วยความตั้งใจที่ดี ใช้หลักวิชาให้ถูกต้อง ท่านผู้ใหญ่ว่านั่นมีความหมาย ท่านไปที่ไหนก็ต้องพูดอย่างนั้น แล้วก็เลยกลายเป็นไม่มีความ ที่จริงมีความหมายพูดซ้ำซากว่า ขอให้ทำความซื่อสัตย์สุจริต ทำด้วยรู้ทัน ทำด้วยความรู้ ไม่เหลวสดี ทำด้วยความมีหลักวิชา ทำด้วยการไม่มีอคติ" จากพระบรมราโชวาทดังกล่าว จึงสรุปได้เป็นคุณธรรม ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ (ครองคน)
2. ความยุติธรรม (ครองคน)
3. ทำงานตั้งใจดีและใช้หลักวิชาให้ถูกต้อง (ครองงาน)

สมาน รังสียกฤษฎ์ และสุธี สุทธิสมบุญ (2544 : 60-61) ได้รวบรวมคุณลักษณะของผู้นำที่ดี สรุปที่สำคัญ ๆ ดังนี้ มีความเชื่อมั่นและเคารพในความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น มีความรอบรู้ ความสามารถในการตัดสินใจที่รอบคอบ มีความคิดริเริ่มและสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความคิดริเริ่มด้วย มีความเสียสละ มีความกระตือรือร้นและเข้าสังคมได้ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกล้าในการตัดสินใจ มีไมตรีและสร้างสามัคคีธรรมกับผู้ร่วมงาน มีคุณพินิจมั่นคงและรอบคอบ มีความจงรักภักดีต่องานและผู้ร่วมงาน มีความกล้ารับผิดชอบและยอมรับว่ามีพันธะต่อ

หน้าที่ เคยมีประสบการณ์ในการปกครองบังคับบัญชาจากหัวหน้าแบบต่าง ๆ มาแล้ว มีบุคลิกภาพ
เข้มแข็งเด็ดเดี่ยว มีเหตุผล ขอมรับความจริง มีความตื่นตัว ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง
อยู่เสมอและมีความซื่อสัตย์

สมคิด บางโม (2544 : 232-233) มีความเห็นว่าผู้นำทางการศึกษาที่ดีของสังคมไทยควรมี
คุณลักษณะ 2 ประการ กล่าวคือ คุณสมบัติตัวของผู้นำและพฤติกรรมผู้นำ มีรายละเอียดดังนี้
ประการแรกคุณสมบัติตัวของผู้นำ ควรประกอบด้วย 3 วุฒิ คือ วัชวุฒิ ควรจะมีวัชวุฒิพอสมควร
เพราะในสังคมไทยนั้น ระบบอาวุโสยังเข้มข้นอยู่ ผู้อ่อนอาวุโสมักถูกมองว่าขาดประสบการณ์ ไม่
เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ คุณวุฒิ ควรได้รับการศึกษาอบรมมากพอสมควร พหุจะมีคุณวุฒิเท่าๆ
กับบุคลากรในหน่วยงาน แต่ถ้ามีคุณวุฒิสุงสุดในหน่วยงานนับเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และควรจะเป็น
เป็นผู้ได้รับการศึกษาอบรมมาทางการบริหารโดยตรง และเศรษฐวุฒิ หมายถึง ฐานะทางเศรษฐกิจ
ของครอบครัว ควรมีฐานะความเป็นอยู่ อยู่ในเกณฑ์ดี สามารถเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ตามสมควร
ประการที่สอง พฤติกรรมผู้นำ การเป็นผู้บริหาร หรือผู้นำที่ดีนั้นจะต้องครอง 3 อย่าง ให้ได้คือ
ครองตน หมายถึง การทำตนให้เป็นที่ยอมรับเชื่อถือของผู้ใต้บังคับบัญชาและ ผู้เกี่ยวข้อง นั่นคือ
ต้องมีความประพฤติดี ซื่อสัตย์สุจริต หมั่นศึกษาหาความรู้ และคุณวุฒิสุงขึ้น ทำให้มีความรอบรู้
และสามารถเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ครองคน หมายถึง สามารถผูกพันใจผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ทำให้ เขารัก
และนับถือด้วยความจริงใจ ครองงาน หมายถึง รอบรู้ในงานที่ตนรับผิดชอบ สามารถให้คำแนะนำ
แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เมื่อเขามีปัญหาในการปฏิบัติงาน มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์งานใหม่ ๆ และ
วิธีทำงานใหม่ ๆ เพื่อให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้นมีประเด็นสำคัญ คือ

1. ผู้นำอาจเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งผู้บริหารหรือไม่มีตำแหน่งก็ได้ แต่เป็นคนที่สามารถ
จูงใจให้คนร่วมมือปฏิบัติงานโดยที่คนศรัทธาและเชื่อถือในความสามารถ

2. คุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย ร่างกายมีความแข็งแรง ว่องไว มีจิตใจดี รู้จักตนเอง
เชื่อใจตนเอง มีอารมณ์ขัน มีความมุ่งมั่น กระตือรือร้น ตื่นตัว กล้าคิด กล้าตัดสินใจ สังคม
มีมนุษยสัมพันธ์สร้างสรรค์สังคม มีส่วนร่วม สร้างความสามัคคีกับผู้ร่วมงานและสถานะทาง
เศรษฐกิจดี มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ เสียสละ ความเพียรพยายาม มีเหตุผล ซื่อสัตย์และมี
ความจงรักภักดีต่องานและผู้ร่วมงาน

ด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ด้านวิชาชีพ ความรู้ทั่วไป และมีประสบการณ์ใน
การบริหาร

หน้าที่ เคยมีประสบการณ์ในการปกครองบังคับบัญชาจากหัวหน้าแบบต่าง ๆ มาแล้ว มีบุคลิกภาพ
เข้มแข็งเด็ดเดี่ยว มีเหตุผล ขอมรับความจริง มีความดีส่วนตัว ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง
อยู่เสมอและมีความยุติธรรม

สมคิด บางโม (2544 : 232-233) มีความเห็นว่าผู้นำทางการศึกษาที่ดีของสังคมไทยควรมี
จะมีคุณลักษณะ 2 ประการ กล่าวคือ คุณสมบัติตัวของผู้นำและพฤติกรรมผู้นำ มีรายละเอียดดังนี้
ประการแรกคุณสมบัติตัวของผู้นำ ควรประกอบด้วย 3 วุฒิ คือ วัชวุฒิ ควรจะมีวัชวุฒิพอสมควร
เพราะในสังคมไทยนั้น ระบบอาวุโสยังเข้มแข็งอยู่ ผู้อ่อนอาวุโสมักถูกมองว่าขาดประสบการณ์ ไม่
เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ คุณวุฒิ ควรได้รับการศึกษาอบรมมากพอสมควร พอจะมีคุณวุฒิเท่าๆ
กับบุคลากรในหน่วยงาน แต่ถ้ามีคุณวุฒิสุงสุดในหน่วยงานนับเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และควรจะเป็น
เป็นผู้ได้รับการศึกษาอบรมมาทางการบริหารโดยตรง และเสริมฐวุฒิ หมายถึง ฐานะทางเสริมฐกิจ
ของครอบครัว ควรมีฐานะความเป็นอยู่ อยู่ในเกณฑ์ดี สามารถเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ตามสมควร
ประการที่สอง พฤติกรรมผู้นำ การเป็นผู้บริหาร หรือผู้นำที่ดีนั้นจะต้องครอง 3 อย่าง ให้ได้คือ
ครองคน หมายถึง การทำคนให้เป็นที่ยอมรับเชื่อถือของผู้ใต้บังคับบัญชาและ ผู้เกี่ยวข้อง นั่นคือ
ต้องมีความประพฤติดี ซื่อสัตย์สุจริต หมั่นศึกษาหาความรู้ และคุณวุฒิสุงขึ้น ทำให้มีความรอบรู้
และสามารถเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ครองคน หมายถึง สามารถผูกพันใจผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ทำให้ เขารัก
และนับถือด้วยความจริงใจ ครองงาน หมายถึง รอบรู้ในงานที่ตนรับผิดชอบ สามารถให้คำแนะนำ
แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เมื่อเขามีปัญหาในการปฏิบัติงาน มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์งานใหม่ ๆ และ
วิธีทำงานใหม่ ๆ เพื่อให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้นมีประเด็นสำคัญ คือ

1. ผู้นำอาจเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งผู้บริหารหรือไม่มีตำแหน่งก็ได้ แต่เป็นคนที่
สามารถจูงใจให้คนร่วมมือปฏิบัติงานโดยที่คนศรัทธาและเชื่อถือในความสามารถ

2. คุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย ร่างกายมีความแข็งแรง ว่องไว มีจิตใจดี รู้จักตนเอง
เชื่อใจตนเอง มีอารมณ์ขัน มีความมุ่งมั่น กระตือรือร้น ตื่นตัว กล้าคิด กล้าตัดสินใจ สังคมดี
มีมนุษยสัมพันธ์สร้างสรรค์สังคม มีส่วนร่วม สร้างความสามัคคีกับผู้ร่วมงานและสถานะทาง
เสริมฐกิจดี มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ เสียสละ ความเพียรพยายาม มีเหตุผล ยุติธรรมและมี
ความจงรักภักดีต่องานและผู้ร่วมงาน

ด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ด้านวิชาชีพ ความรู้ทั่วไป และมีประสบการณ์ใน
การบริหาร

ด้านทักษะทางการบริหาร ประกอบด้วย การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักยืดหยุ่น มีความสามารถในการตัดสินใจ สื่อสาร ประสานงาน การเรียนรู้ และ รับสิ่งใหม่ ๆ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบ เข้าใจธรรมชาติของอำนาจและการใช้อำนาจ ตลอดจนมีทักษะการเป็นผู้นำ

สรุปได้ว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและความสำเร็จของงาน อิทธิพลที่เป็นผลต่อความสำเร็จนั้นเกิดจากลักษณะเด่นหลาย ๆ ด้านรวมกันเป็นคุณลักษณะที่ได้รับการยอมรับและสรรเสริญจากผู้ร่วมงาน ทำให้งานบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งคุณลักษณะของผู้นำที่ดีนั้นควรประกอบไปด้วย ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ และด้านทักษะทางการบริหาร ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องการประสบความสำเร็จในการบริหารงาน จึงต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดทางวิชาการพอสรุปได้เป็น 2 ด้าน คือ

1. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ
2. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่
 - 2.1 ด้านความรู้
 - 2.2 ด้านทักษะทางการบริหาร

3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ

จากการศึกษาค้นคว้าพบแนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่สำคัญในด้านบุคลิกภาพ ดังนี้

บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะส่วนรวมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ในแต่ละบุคคล อันได้แก่ คุณลักษณะทางกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคม ฟลอเรส และอัลพอร์ต (จักพรรดิ วาตะ, 2538 : 29 ; อ้างอิงจาก Flores, 1960 : p.128 และ Alport, 1967 : p.128 และ Alport, 1976 : p.263). ลักษณะประจำตัวนี้จะแสดงออกได้ทั้งทางระบบจิต อันได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และพลังจิตใจ และการแสดงออกทางระบบกาย อันได้แก่ รูปร่างหน้าตา เป็นต้น ฮิลการ์ด (จักพรรดิ วาตะ, 2538 : 29 ; อ้างอิงจาก Hilgard, 1971 : p.397-405) องค์ประกอบสำคัญของบุคลิกภาพ ได้แก่ สติปัญญา อุปนิสัย อารมณ์ และร่างกาย (อรุณ รักธรรม, 2527 : 200)

บุคลิกภาพของคน ไม่ใช่สิ่งที่เกิดมาพร้อมกับบุคคลทั้งหมด ยกเว้นเพียงรูปร่างหน้าตา สัดส่วน สีผิวของร่างกาย นอกจากนั้นเกิดจากการฝึกฝน อบรม เรียนรู้ และมีประสบการณ์ภายหลังทั้งสิ้น แต่โดยความหมายของบุคลิกภาพแล้ว หมายถึง ทุกสิ่งประกอบเป็นตัวบุคคลทั้งนี้เนื่องมาจากอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และบุคลิกภาพจะมีผลโดยตรงต่อกิจกรรมชีวิตส่วนตัวและสังคม (ธนา โกมลภิส, 2527 : 43) โดยบุคลิกภาพที่ดีจะชวนให้ผู้อื่นสรรเสริญและมีความนิยมชมชอบ เพราะบุคลิกภาพที่ใครเห็นใครชอบจะดึงดูดและดึงดูดใจคน ทำให้มีมิตรภาพ

ระหว่างกันอย่างรวดเร็ว การมีบุคลิกภาพที่ดีจะเป็นรากฐานให้บุคลากรสร้างตัวเป็นผู้นำได้ง่าย (อุทัย หิรัญโค. 2524 : 55) ดังนั้นบุคลิกภาพหรือบุคลิกลักษณะ (Personality) มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะเป็นนักปกครอง นักบริหารและหัวหน้าหน่วยงาน (อาภา ภมรบุตร. 2516 : 1)

สุโท เจริญสุข (ประพนธ์ ไพลคำ. 2537 : 26-27 ; อ้างอิงจาก สุโท เจริญสุข. 2520. จิตวิทยาสำหรับอุดมศึกษาปัญหาชน) ได้กล่าวถึงผู้นำที่ดีนอกจากจะมีบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมตามที่กล่าวมาแล้วยังต้องมีสุขภาพจิตที่ดี มีอนามัยที่ดี ไม่เจ็บป่วยหรือพิการ มีจิตใจเข้มแข็ง อุดมทุน กล้าสู้ ไม่ท้อแท้ มีอาการพฤติกรรมปราศจากโรคประสาท มีความมั่นใจตนเอง มีเหตุผล มีความพอใจในตนเอง สุขใจในอาชีพ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีไม่เบียดเบียนชีวิตอยู่ในขอบข่ายของศีลธรรม และกฎหมาย ตลอดจนเข้าใจและรู้จักตัวเองดี

สุภาวศ์ แสงวนิช (เฉลิม รัชชนะกุล. 2524 : 30-31 ; อ้างอิงจาก สุภาวศ์ แสงวนิช. 2506. ศูนย์ศึกษา 4) ให้ความเห็นว่า บุคลิกภาพประกอบด้วย คุณสมบัติต่าง ๆ หลายประการ ซึ่งได้แก่ลักษณะดังต่อไปนี้ คือ คุณสมบัติทางกาย รูปร่างเป็นเครื่องทำให้เราเห็นบุคลิกภาพก่อนสิ่งอื่น คุณสมบัติทางสมอง ความเฉลียวฉลาด ความจำเพาะความมีเหตุมีผล และความถนัดตามธรรมชาติของแต่ละบุคคลมีไม่เหมือนกัน อุปนิสัย หมายถึง ความประพฤติดี ศีลธรรม จรรยาที่อยู่ในตัวบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ความอ่อนโยน ฯลฯ การสมาคมบางคนชอบทำตัวเด่นในสังคม โดยการพูดเสียงดัง แต่งกายให้แปลก บางคนสงบเสถียร แต่งกายเรียบร้อย อารมณ์ การแสดงออกต่าง ๆ ของคน เช่น ตื่นเต้น ตกใจง่าย และกำลังใจ คือ ความสามารถในการควบคุมจิตใจ บางคนถอยลอยในการต่อสู้อุปสรรคชีวิต เป็นต้น

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525 : 39-40) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้บริหาร โดยจำแนกดังนี้ บุคลิกภาพทางด้านร่างกาย ประกอบด้วย รูปร่างหน้าตา ความมีชีวิตชีวาร่าแรง การแต่งกาย วาจา ท่าทางการวางตน สุขภาพ บุคลิกภาพทางด้านจิตใจและอารมณ์ ประกอบด้วยอุดมการณ์ ความเชื่อมั่นของตนเอง เสียสละ สุจริต ความเห็นอกเห็นใจ ความมีพลังอดทน ขยัน กล้าหาญ กล้าพูดกล้าทำ ตื่นตัวอยู่เสมอ ความมีเมตตาจิต ยุติธรรม อารมณ์มั่นคง อารมณ์ขัน มีวินัย บุคลิกภาพทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ความใจกว้าง บริการช่วยเหลือกว้างขวาง ฐานะทางเศรษฐกิจพอสมควร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

เสถียร เหลืองอร่าม (2525 : 37) นาวิ รังสิวารักษ์ (2527 : 63-65) จุฬา นุรักษ์ดี (2529 : 22-25) และเสน่ห์ ศรีสุวรรณ (2533 : 81-86) ได้สรุปบุคลิกภาพที่ดีของผู้นำไว้ดังนี้ เขาวิปัญญา ไหวพริบปฏิภาณดี สุขภาพร่างกายแข็งแรงดี มีความอดทนต่ออุปสรรคนานาประการ มีความหมั่นเพียร ขยันขันแข็ง มีความสดชื่น ร่าเริง แจ่มใส มีความสะอาด ประณีต เรียบร้อย

มีเหตุผล และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความจริงใจ และเป็นมิตรกับคนทั่วไป อยากช่วยเหลือผู้อื่นและ
อุทิศตนเพื่อส่วนรวม มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้น มีความริเริ่มสร้างสรรค์
มีมนุษยสัมพันธ์และติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นได้ดี มีความสามารถเข้าสังคมได้ดี ไม่เห็นแก่ตัว
มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ขันและมั่นคง ขอมรับการติชม วิพากษ์วิจารณ์ และคำแนะนำจากคนอื่นได้
ดี มีความสามารถในการพูดและเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็นผู้รู้จักประนีประนอม มีความ
เป็นนักสู้ มีความรับผิดชอบ มีฐานะทางเศรษฐกิจดี สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งต่าง ๆ ได้ดี มีความ
สามารถคาดการณ์ข้างหน้าได้ แต่งกายเรียบร้อย เหมาะสม สวยงาม

กิติ ดยัคคานนท์ (2532 : 70-81) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะทั่วไปของผู้นำทางกาย วาจา
จิตใจ และความคิด ไว้ดังนี้ คุณลักษณะทางกาย มีสุขภาพทางกายและใจสมบูรณ์แข็งแรงดี มีท่าทาง
และบุคลิกดี คุณลักษณะทางวาจา พูดเป็นและพูดดี คุณลักษณะทางจิตใจและความคิดต้องมีความ
ซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและต่อผู้อื่น มีความรู้ดีเกี่ยวกับงานในหน้าที่และความรู้ทั่วไป มีความคิด
ริเริ่มสร้างสรรค์และความกระตือรือร้น มีความฉลาดรอบรู้ สามารถนำความรู้ที่มีมาประยุกต์
ใช้ในการดำเนินงานให้เจริญก้าวหน้า มีความศรัทธา เชื่อมมั่นในงานที่ทำ มีความรู้ รักหน่วยงาน
รักงาน รักการทำงาน รักความก้าวหน้า รักที่จะเห็นผลสำเร็จของงาน และรักผู้ร่วมงานทุกระดับ
ทุกคน มีความอ่อนน้อมทำให้กลุ่มต่าง ๆ ประสานงานกันได้ดี ความเป็นธรรมวางตนหรือดำเนิน
การต่าง ๆ ด้วยความยุติธรรม มีศีลธรรม รู้จักที่จะจูงใจคน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการ
ปฏิบัติงาน รู้จักควบคุมตนเองไม่หวั่นไหวง่าย มีการตัดสินใจกับการใช้ดุลยพินิจที่ดีและ ถูกต้อง
มีความกล้าหาญ เด็ดขาด จริงจัง และไม่โลเล มีความอดทน มีสมาธิในการทำงาน
ใจคอหนักแน่นและมีการบังคับใจตนเอง มีความตื่นตัว ทันต่อเหตุการณ์ ทันสมัย มีความ
เห็นอกเห็นใจ ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ และไม่ใช่อภิสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษในทางที่ผิด ขยก่องให้เกิดริ
และให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสงบเสงี่ยมและด้อมตน และมีความจงรักภักดีต่อ
หน่วยงาน

ธร สุนทรายุทธ (2537 : 99) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำทางบุคลิกภาพที่จะพบมาก
กว่าคนปกตินั้น ประกอบด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถในการปรับตัว การมีลักษณะ
เด่น การเป็นกณเปิดเผย ไม่เก็บตัวและความสามารถในการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

กรมสามัญศึกษา (2542 : 29) ได้จัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนใน
สังกัด โดยได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพออกเป็น 3 ด้าน ด้านที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารคือ มาตรฐาน
ด้านปัจจัย (Input) ในมาตรฐานที่ 4 มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ขอบข่าย
ผู้บริหาร กำหนดด้วยบ่งชี้ไว้ดังนี้

1. มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

2. มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา อุทิศตน และเวลาให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
3. มีการปฏิบัติตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี
4. มีความเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต และบุคลิกธรรม
5. มีความเป็นประชาธิปไตย
6. มีสุขภาพจิตที่ดี

จากแนวคิดข้างต้นมีประเด็นสำคัญคือ

1. บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะส่วนรวมที่ประกอบเป็นตัวบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และบุคลิกภาพจะส่งผลโดยตรงต่อการใช้ชีวิตส่วนตัว การทำงานและการสังคม

2. การที่บุคคลมีบุคลิกภาพที่ดีจะทำให้เกิดการสรรหาได้รับการยอมรับ ผู้นำหรือผู้บริหารจึงมีความสำคัญที่จะต้องมีการพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารองค์กร

บุคลิกภาพที่ดีนั้นประกอบไปด้วย

ด้านร่างกาย ประกอบด้วย รูปร่าง หน้าตา การแต่งกายเหมาะสม วาจา ท่าทางการวางตน และสุขภาพดี

ด้านสติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ ประกอบด้วย เชาวปัญญา ไหวพริบปฏิภาณดี มีความสดชื่น ร่าเริงแจ่มใส มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้น มีสุขภาพจิตดี จิตใจเข้มแข็ง กล้าสู้ ไม่ท้อแท้ เป็นผู้รู้จักประนีประนอม สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งต่างๆ ได้ดีมีอารมณ์ดี ปราศจากโรคประสาท เข้าใจและรู้จักตัวเองดี พอใจในตนเอง รักงาน รักความก้าวหน้า รักที่จะเห็นผลสำเร็จของงานและรักผู้ร่วมงานทุกระดับทุกคน

ด้านสังคม ประกอบด้วย การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีมนุษยสัมพันธ์ และติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ สามารถเข้าสังคมได้ดีและฐานะทางเศรษฐกิจดีพอสมควร

สรุปได้ว่า บุคลิกภาพมีความสำคัญยิ่งสำหรับผู้นำหรือผู้บริหาร เพราะเป็นรากฐานของความศรัทธา เป็นกุญแจของความสำเร็จ ทั้งต่อตนเองและองค์กรที่รับผิดชอบ บุคลิกภาพที่ดีนั้นควรประกอบไปด้วย ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และด้านสังคม สำหรับการวิจัยครั้งนี้คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพหมายถึง ลักษณะที่พึงประสงค์ที่ปรากฏแก่สาขาคาบุคคลทั่วไป เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกที่เปลี่ยนแปลงไปได้ในแต่ละบุคคลอันได้แก่ คุณลักษณะทางกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์และทางสังคม ภายใต้พื้นฐานทางด้านจิตใจที่ได้รับการอบรมฝึกฝนที่ส่งผลต่อการครองตน ครองคนและครองงาน

4. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ ด้านความรู้และด้านทักษะทางการบริหาร

4.1 ด้านความรู้

จากการศึกษาค้นคว้าพบแนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่สำคัญด้านความรู้ ดังนี้

“คุณสมบัติด้านวิชาชีพ” มาจากคำในภาษาอังกฤษ “Professional qualification” คำว่า “Professional” หมายถึง ความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้และนำไปใช้ได้ในการทำงานให้ได้มาตรฐานของงานที่ได้ฝึกฝน ส่วนคำว่า “Qualification” หมายถึง การพรรณากnowledgeความสามารถและทักษะที่ต้องการ เพื่อที่จะคาดคะเนความสามารถที่จะทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ และ ความรับผิดชอบให้บรรลุผลสำเร็จ (พวงน้อย ไพรัตน์. 2526 : 20 ; อ้างอิงจาก Good. 1978. Dictionary of Education. p.440) ดังนั้น คุณสมบัติด้านวิชาชีพจึงประกอบไปด้วยส่วนที่สำคัญคือ ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ต้องการ ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อทุกตำแหน่ง โดยเฉพาะในสภาพปัจจุบันที่เป็นทศวรรษแห่งการปฏิวัติด้านสารสนเทศนั้น อำนาจที่มีคุณภาพสูงที่สุดคือ ความรู้ คุณภาพของอำนาจวัดกันด้วยประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจน้อยที่สุด เพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งเราสามารถชักจูงให้บุคคลอื่นทำด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนก็ด้วยการใช้ความรู้ หว่านล้อมเปลี่ยนแปลงความรู้สึคนึกคิด ทศนคติให้เป็นไปตามที่เราอยากให้เป็น ความรู้จึงเป็น อำนาจที่ใช้ประโยชน์ได้หลากหลายรอบด้านมากที่สุด (คณัย เทียนพุด. 2540 : 108-109 ; อ้างอิงจาก Topler 1990. Power Shift) ผู้นำหรือผู้บริหารดีจึงมีความจำเป็นยิ่งที่จะต้องเป็น ผู้มีความรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหา (คณัย เทียนพุด. 2536 : 203-206) เพื่อส่งผลต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต่อองค์กรที่รับผิดชอบ คุณลักษณะขององค์ประกอบวิชาชีพด้านความรู้ จึงมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของผู้บริหารในทุกตำแหน่ง

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2527 : 17-20) ได้กล่าวถึง ความรู้และประสบการณ์ของผู้บริหารในการเตรียมเข้าสู่วิชาชีพ 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ความรู้ที่นำไปสู่ความคล่องตัว และความมีเสน่ห์ของนักบริหาร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับงานธุรการ งานสารบรรณ ความรอบคอบในการตรวจตราหนังสือ การจัดสำนักงานให้สวยงาม เป็นต้น ประการที่สอง ความรู้ที่นำไปสู่การเป็นนักบริหารโดยวิชาชีพ ได้แก่ การศึกษาหาความรู้ด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม พัฒนาการของมนุษย์ จิตวิทยา โดยการอ่านหรือการร่วมอภิปรายสนทนา ประการที่สาม ความรู้เมื่ออยู่กับคน ได้แก่ การศึกษาพื้นเพภูมิหลังของคน ถิ่นกำเนิด นิสัยใจคอ บุคลิกภาพ ท่าทาง ที่แสดงออก อุดมการณ์ สภาพเศรษฐกิจ ตลอดจนกลุ่มที่เขามาร่วมอยู่

ทวีศักดิ์ จันทร์सार (ชัชวาล สถาพรวงษา. 2538 : 38-39 ; อ้างอิงจาก ทวีศักดิ์ จันทร์सार. 2528. ความคิดเห็นของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และผู้บริหารการศึกษาเกี่ยวกับ

ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด) ได้ทำการวิจัย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านลักษณะนิสัย ในด้านความรู้ที่สรุปได้ดังนี้ ควรมีความรู้ด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากวิชาชีพของตนอย่างกว้างขวาง เช่น นิติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ฯลฯ สนใจใฝ่หาความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ และควรได้ดูงานการศึกษาเปรียบเทียบทั้งในและนอกประเทศ มีความรอบรู้ในด้านกฎหมาย มีความรู้ในหลักสูตรประถมศึกษา ท้นต่อ เหตุการณ์ปัจจุบัน รู้หลักธรรมทางศาสนา มีประสบการณ์ด้านบริหาร หรือผ่านการอบรมด้านนี้มาแล้ว มีวุฒิปรีญญาตรีเป็นอย่างน้อยสนใจหรือพูดภาษาต่างประเทศได้ และรู้ภาษาท้องถิ่น

ประสิทธิ์ พรหมรักษ์ (2538 : 22-23) ได้กล่าวว่าผู้บริหารการศึกษาควรจะมีความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ทั่วไป ได้แก่ ด้านการศึกษาทั่วไป ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ ได้แก่ งานบริหารทั่วไป งานบุคคล งานการเงินพัสดุ และระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและความรู้ในวิชาการบริหารการศึกษา ได้แก่ หลักการบริหารการศึกษา การวางแผนการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน จิตวิทยา ปรัชญา การศึกษา การนิเทศการศึกษา การวิจัยทางการศึกษาและการประชาสัมพันธ์

ธงชัย สันติวงษ์ (2540 : 13-19) ได้กล่าวถึงผู้บริหารหรือผู้จัดการที่ประสบความสำเร็จควรต้องมีความรู้ความเข้าใจใน 3 ประการที่สำคัญดังต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการกระทำหน้าที่ (Functions) ได้แก่ การมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการบริหาร เช่น ทฤษฎีการบริหารของ อังรี ฟูโยล (Henri Fouol) กุลลิค (Gulick) และเออร์วิค (Urwick) เป็นต้น ประการที่สอง ความรู้เรื่องบทบาทของผู้บริหาร ซึ่งมี 10 ประเภท โดยสามารถรวมกันเป็น กลุ่มใหญ่ได้ 3 กลุ่มคือ กลุ่มของบทบาททางด้านระหว่างบุคคลประกอบด้วย บทบาทประมุขขององค์การ บทบาทผู้นำองค์การ บทบาทผู้ประสานงาน กลุ่มของบทบาทที่เกี่ยวกับสารสนเทศประกอบด้วย บทบาทผู้ตรวจสอบติดตามสถานการณ์ บทบาทผู้ให้ข่าวสารหรือข้อมูล บทบาทโฆษกขององค์การ และกลุ่ม บทบาทที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ ประกอบด้วย บทบาทของ ผู้ประกอบการ บทบาทของผู้แก้ปัญหา บทบาทผู้จัดสรรทรัพยากรและบทบาทผู้เจรจาต่อรอง และประการที่สาม ความรู้ด้านทักษะ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางด้านกรอบแนวความคิด

วิรัตน์ บัวขาว (2540 : 32-33) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารด้านความรู้ไว้ว่าต้องเป็นผู้มีภูมิรู้ ความรู้ทำให้องอาจ ความรู้ก็อ อำนาจอันแท้จริงของผู้บริหารยุคใหม่ อันได้แก่ ความรู้ด้านการบริหาร วิชาบริหารประกอบไปด้วยทฤษฎีการวางแผน ทฤษฎีผู้นำพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร จิตวิทยาเทคนิคการบริหารความต้องการของมนุษย์ มนุษย์สัมพันธ์ การจูงใจ การวินิจฉัยสั่งการ

การบริหารงานบุคคล การแนะแนว การวิจัย การวัดผล ตลอดจนวิชาการใหม่ๆ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สารสนเทศ เช่น ด้านคอมพิวเตอร์ เครื่องมือสื่อสาร สิ่งเหล่านี้ขาดไม่ได้สำหรับผู้บริหารยุคโลกาภิวัตน์

จากแนวคิดข้างต้น มีประเด็นสำคัญคือ

1. คุณสมบัติด้านวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ความสามารถและทักษะที่ได้จากการเรียนรู้และนำมาใช้ได้ในการทำงาน ในส่วนขององค์ประกอบคุณสมบัติด้านวิชาชีพนั้น ความรู้ถือเป็นแหล่งที่มาของอำนาจ ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากองค์ประกอบอื่น เพราะความรู้สามารถที่จะเป็นพลังให้องค์ประกอบต่าง ๆ ในกระบวนการบริหารเกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

2. ผู้บริหารที่ดีในยุคปัจจุบันควรประกอบไปด้วยความรู้ที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ความรู้ที่นำไปสู่ความคล่องตัวและความมีเสน่ห์ของนักบริหาร ประการที่สอง ความรู้ที่ทำให้เป็นนักบริหารโดยวิชาชีพ ได้แก่ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการกระทำหน้าที่ ความรู้เรื่องบทบาทของผู้บริหาร ความรู้เมื่ออยู่กับคนและความรู้ด้านทักษะ

โดยสรุป คุณลักษณะองค์ประกอบวิชาชีพด้านความรู้ มีความสำคัญยิ่งสำหรับบุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร เพราะความรู้จะเป็นพลังอำนาจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหาร ซึ่งผู้บริหารในยุคปัจจุบัน ควรจะประกอบด้วยความรู้ที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ความรู้ที่นำไปสู่ความคล่องตัว ความมีเสน่ห์และความรู้ที่ทำให้เป็นนักบริหารโดยวิชาชีพ สำหรับการวิจัยครั้งนี้คุณลักษณะด้านวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ความสามารถ ตลอดจนประสบการณ์ที่เกี่ยวกับวิชาชีพหรืองานที่ต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งประกอบด้วย ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ซึ่ง ประกอบด้วย วิชาการทั่วไป วิชาเฉพาะและความรู้ทางวิชาชีพซึ่งจะใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

4.2 ด้านทักษะ

จากการศึกษาค้นคว้า พบแนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่สำคัญด้านทักษะทางการบริหาร ดังนี้

คำว่า “ทักษะ” หมายถึง ความชำนาญหรือศักยภาพของบุคคลซึ่งจะเป็นสิ่งที่กำหนดความสำเร็จในการปฏิบัติงานของบุคคล (Pellegrino and Vamhagan, 1985 : 1) ส่วนความสามารถในการบริหาร ก็สิ่งต่าง ๆ ในตัวผู้บริหารที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและที่เกิดจากการเรียนรู้ อันได้แก่ ความรู้ทั่วไป แรงจูงใจ ลักษณะนิสัย ภาพพจน์ที่มองตนเอง บทบาททางสังคม และความชำนาญงานของกัน ๆ หนึ่ง ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานให้ได้ผลดีเยี่ยม (สมภพ โรจนพันธุ์ บุญมาก พรหมพิชัย และภกพร ศรีรัตนตระกูล, 2530 : 97)

กิตติมา ปรีดีดิกล (2539 : 274) ได้ให้ความหมายของทักษะทางการบริหาร (Administrative skills) ไว้หมายถึง ความชำนาญ และความสามารถในการดำเนินกิจกรรมการบริหารเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้บริหารหรือผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารงาน ต้องมีทักษะเกี่ยวกับการบริหารงานที่ตนรับผิดชอบจึงจะทำให้การบริหารงานนั้นประสบผลสำเร็จ ได้ด้วยดี ซึ่ง ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2530 : 38) ได้กล่าวอีกว่า ทักษะทางการบริหารเป็นคุณสมบัติ จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีเพื่อช่วยให้การบริหารงานเกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาทักษะทางการบริหารนี้แนวคิดที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปคือ แนวคิดของ แคทซ์ (Katz, 1955 : 32-42) ซึ่งกล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นในการบริหารงานของผู้บริหารมี 3 ประการ คือ ทักษะด้านคตินิยม (Conceptual skill) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human skill) และทักษะด้านเทคนิควิธีการ (Technical skill)

1. ทักษะด้านคตินิยม (Conceptual skill) หรือทักษะด้านมโนคติ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจหน่วยงานที่สังกัดในทุกลักษณะ และขั้นตอนอย่างละเอียดสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานด้านต่าง ๆ ในองค์กรหรือหน่วยงานได้อย่างชัดเจนและการที่มีการเปลี่ยนแปลงในบางส่วนของงานจะมีผลกระทบต่อส่วนอื่นได้ รวมทั้งเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่ตนสังกัดกับหน่วยงานอื่นๆ ในการบริหารมีกิจกรรมหลายอย่าง que ผู้บริหารต้องใช้ทักษะด้านนี้ เช่น การกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การประสานงาน และการแก้ปัญหา ความขัดแย้ง เป็นต้น

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human skill) หมายถึง ความสามารถและความชำนาญของผู้บริหารในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ ความสามารถในการประสานงานกับผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับความสามารถในการประสานความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่จะร่วมมือกับหน่วยงานของตน ตลอดจนการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความศรัทธาเชื่อถือ และไว้วางใจ กิจกรรมที่ผู้บริหารจะต้องใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์นี้ มี อาทิเช่น การพูดการสร้างขวัญและกำลังใจ การประสานงาน และการเผยแพร่ผลงานต่าง ๆ

3. ทักษะด้านเทคนิควิธี (Technical skill) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และความชำนาญในการปฏิบัติงานเฉพาะด้าน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับระเบียบ วิธีการ กระบวนการ การดำเนินการ เครื่องมือและเทคนิคที่สำคัญของงานนั้น ๆ กิจกรรมที่ผู้บริหารต้องใช้ทักษะในด้านนี้ ได้แก่ การวางแผนงานหรือโครงการ การติดต่อสื่อสาร ทักษะกระบวนการกลุ่ม การจัดการหรือการอำนวยการ เป็นต้น

นอกจากทักษะสามประการดังกล่าวแล้ว กูนต์และเวียร์ริช (Koontz and Weihrich, 1990 : 7 อ้างถึงใน จักรพรรดิ วะทา, 2538 : 34) ได้ศึกษาพบว่า ทักษะด้านการออกแบบ (Design skill) เป็นทักษะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้บังเกิดผลดี ทักษะด้านนี้เป็นการวางแผนอย่างชาญฉลาด มีการคาดการณ์ถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น และวางแผนแก้ปัญหาไว้ในเบื้องต้นหรือการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกรูปแบบ ผู้บริหารที่มีทักษะด้านการออกแบบก็จะสามารถใช้การออกแบบเพื่อแก้ปัญหาวิธีใดวิธีหนึ่งชุดปัญหาได้

มินท์ซเบิร์ก (จักรพรรดิ วะทา, 2538 : 35 ; อ้างอิงจาก Mintzberg, 1973 : p.27-28) มีแนวคิดเกี่ยวกับทักษะในการบริหารที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารควรประกอบด้วย

1. ทักษะกระบวนการกลุ่ม
2. ทักษะความเป็นผู้นำ
3. ทักษะการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง
4. ทักษะการจัดข้อมูลข่าวสาร
5. ทักษะการตัดสินใจ
6. ทักษะการแสวงหาและใช้ทรัพยากร
7. ทักษะการเป็นผู้ริเริ่ม
8. ทักษะความเข้าใจในบทบาทหน้าที่

โอเวนวิคซ์ และ แมททีสัน (กองบรรณาธิการ, 2542 : 42 ; Ivancevich and Matteson, 1996 : p.58-60) ศาสตราจารย์ทางด้านพฤติกรรมองค์กรและการบริหารแห่งมหาวิทยาลัยสแตนได้กล่าวว่า ทักษะในการบริหารเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ ทักษะต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อบทบาทในการบริหารงานของผู้บริหารควรประกอบด้วย

1. ทักษะด้านเทคนิควิธีในการปฏิบัติงาน
2. ทักษะในการวิเคราะห์
3. ทักษะในการตัดสินใจ
4. ทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการบริหาร
5. ทักษะมนุษยสัมพันธ์
6. ทักษะในการติดต่อสื่อสาร
7. ทักษะในด้านความคิดรวบยอด

ในการกล่าวถึง ลักษณะและกำหนดขอบข่ายของความสามารถในการบริหารของนักวิชาการในช่วงเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ยังมีแนวความคิดที่ไม่ค่อยจะสอดคล้องตรงกันนัก จึงทำให้ผู้ที่นำไปปฏิบัติเกิดความสับสน และขาดความมั่นใจว่าจะใช้แนวคิดใดดี แต่ในบรรดา

แนวคิดและหลักการทั้งหลายนั้น มีผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับคือ ผลการวิจัยของ กิเชลลิ (จิกรพรรดิ วัฒนา, 2538 : 32-33 ; อ้างอิงจาก Ghiselli, 1971. *Exploitation in Managerial Talent*, p.39-94) ที่พบว่าความสามารถในการบริหารซึ่งมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานมี 7 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสั่งการ ความรอบรู้งาน ความมั่นใจในตนเอง ความสามารถในการตัดสินใจ ความต้องการความสำเร็จในอาชีพ ความต้องการความสำเร็จในชีวิต และความไม่ผูกติดกับตำแหน่ง ซึ่งผลการวิจัยนี้ แกนนอน (Gannon, 1982 : 315) และ เซอร์จิโอวานนีและคณะ (Sergiovanni and others, 1987 : 384-391) มีความเห็นสอดคล้องกันและได้พิมพ์ เผยแพร่เพื่อเสนอแนะให้ผู้บริหารการศึกษาใช้เป็นปทัสถาน (Norm) สำหรับการสำรวจความสามารถในการบริหารของตนเองและได้อธิบายความหมายของความสามารถในการบริหารทั้ง 7 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ความสามารถในการสั่งการ (Supervisory ability) หมายถึง ความสามารถที่จะชี้นำหรือชี้แนะงานของผู้อื่น และความสามารถที่จะจัดองค์การและบูรณาการกลุ่ม กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มได้ง่ายขึ้น

ประการที่ 2 ความรอบรู้งาน (Intelligence) หมายถึง ความสามารถที่จะตัดสินใจให้เหตุผลและความสามารถเกี่ยวกับความคิด นามธรรมและมโนภาพ ความสามารถจะเรียนรู้ หยั่งเห็นสังเคราะห์ และวิเคราะห์ได้

ประการที่ 3 ความสามารถในการตัดสินใจ (Decisiveness) หมายถึง ความพร้อมที่จะตัดสินใจอย่างฉับพลันด้วยความเชื่อมั่น ไม่ลังเลในการตัดสินใจ เพราะอาจทำให้ปัญหาเล็กเป็นปัญหาใหญ่ในภายหลังได้

ประการที่ 4 ความมั่นใจในตัวเอง (Self-assurance) หมายถึง ขอบเขตที่บุคคลรับรู้ตนเองว่ามีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา การตัดสินใจถูกต้องและเชื่อมั่นในตนเองว่ามีความสามารถพอที่จะต่อสู้กับปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ประการที่ 5 ความต้องการความสำเร็จในอาชีพ (Need for occupational achievement) หมายถึง ขอบเขตที่บุคคลแสวงหาความรับผิดชอบและเกียรติศักดิ์เกี่ยวกับตำแหน่งที่สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ความต้องการนี้เป็นความต้องการความสำเร็จในอาชีพนั่นเอง

ประการที่ 6 ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Need for self-actualization) หมายถึง ขอบเขตที่บุคคลแสวงหาโอกาสที่จะใช้ปัญญาหรือความสามารถของตนให้เต็มที่อย่างอิสระในการทำกิจกรรมที่สำคัญ โดยที่ความสำเร็จนั้นจะส่งผลถึงสังคมส่วนรวมด้วย

ประการที่ 7 ความไม่ผูกติดกับตำแหน่ง (Low need for job security) คุณลักษณะนี้หมายถึง การที่บุคคลทั้งหลายยึดถือเอาการทำงานเพื่อตำแหน่งทำการปกป้องงานและสถานภาพเป็น

สำคัญ พยายามแสวงหาการมอบหมายงานที่ตนเองปลอดภัย พยายามหลีกเลี่ยงเรื่องที่ตนเองต้องถูกตรวจสอบหรือถูกประเมิน ถือเอาสิ่งที่ตนคุ้นเคยเป็นของดี ส่วนสิ่งที่ไม่คุ้นเคยเป็นของเลว สำหรับคนที่ไม่ผูกติดกับตำแหน่งแล้วจะยึดถือเงื่อนไขดังกล่าวน้อยหรือไม่มีเลย

โนลท์ (สมศักดิ์ หงษ์สาคร. 2537 : 15 ; อ้างอิงจาก Nolte. 1966. *An Introduction to School Administration : Selected Readings*. p.385-386) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีความสามารถในการทำหน้าที่ ดังนี้คือ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีนุชชสัมพันธ ใจกว้าง อารมณ์มั่นคง กระฉับกระเฉง ว่องไวทันต่อเหตุการณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการ อันชาญฉลาด รู้จักสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมแสดงความ คิดเห็น มีความเป็นประชาธิปไตย มีความตั้งใจในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นที่ สรรพราชของคนทั่วไป

อิสตัน (ประพนธ์ ไพลดำ. 2537 : 40-41 ; อ้างอิงจาก Easton. 1997. *Dissertation Abstract International*. p. 684-685) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณบดีผิวดำที่ประสบความสำเร็จ ในการบริหารของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในรัฐเซาท์อิสเทอร์น โดยใช้แบบสอบถาม ตามคณบดี 39 คน และใช้การสัมภาษณ์คณบดี 19 คน ของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยคณบดีใน รัฐเซาท์อิสเทอร์น แบบสอบถามที่ถามคณบดีจะเกี่ยวกับบุคลิกและความสามารถพื้นฐาน หน้าที่ ความสัมพันธ์กับอธิการบดี และหัวหน้าแผนกวิชาหน้าที่ในการบริหารกับคุณสมบัติ การบริหาร งานและคุณลักษณะกับความสามารถของคณบดีที่ประสบความสำเร็จตามทัศนะของคณบดี แบบสอบถามที่ถามอธิการบดีจะเกี่ยวกับหน้าที่ในการทำงานกับคุณลักษณะ ผลการศึกษาพบว่า คณบดีที่ประสบความสำเร็จในการทำงานส่วนมากเคยมีประสบการณ์ในการบริหารระดับ อุดมศึกษามาก่อน นอกจากนี้ยังพบว่า คุณลักษณะและความสามารถของคณบดีจะนำไปสู่ความ สำเร็จดังนี้ ความสามารถในการทำงานกับประชาชน การได้รับความเคารพและความไว้วางใจจาก คณาจารย์ ความสามารถในการจัดองค์การ ความสามารถในการเป็นผู้นำ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดริเริ่ม ความสามารถทางการศึกษาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องและความรู้ทั่วไป

สมบศ นาวิการ (2538 : 403) ได้กล่าวถึงการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคุณลักษณะของ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และไม่มีประสิทธิภาพ พบว่า คุณลักษณะที่มีความสำคัญมากที่สุดที่ เกี่ยวพัน กับระดับการบริหารและผลการปฏิบัติงานคือ ความสามารถทางการบังคับบัญชาของผู้บริหาร ทักษะในการใช้วิธีการบังคับบัญชาที่เหมาะสมกับสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งผู้บริหารที่ประสบ ความสำเร็จ เป็นผู้บริหารที่ใช้วิธีการที่เหมาะสมมากที่สุดกับความต้องการและเป้าหมายของกลุ่ม งานของพวกเขา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2537 : 32) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นคนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน สร้างงานที่มีปริมาณและคุณภาพดี สอนงานให้กับผู้ร่วมงานได้ คิดต่อประสานงาน ควบคุมงาน ใช้เทคนิคในการบริหารงานบุคคล และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ศรีเพ็ญ ช่วงโชติ (ทรงศิลป์ ศิริบุญญา. 2544 : 43 ; อ้างอิงจาก ศรีเพ็ญ ช่วงโชติ. 2540. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในทศวรรษหน้า.บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในทศวรรษหน้า ผลการวิจัยด้านความรู้ความสามารถปรากฏว่า ควรมีผลงานด้านสาธารณะ ผลงานทางการเมืองมีการนำเอาปัญหาต่างๆ ไปวางแผนเป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศได้อย่างถูกต้อง มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ มีวิจรณ์ญาณในการแก้ไขปัญหาลได้อย่าง ถูกต้อง มีความกล้าหาญ กล้าต่อสู้ กล้าตัดสินใจ กล้ารับผิดชอบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักใช้อำนาจในหน้าที่อย่างชอบธรรม มีความเฉลียวฉลาดรู้ทันเหตุการณ์ สามารถรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างรวดเร็ว สามารถทำให้ผู้ร่วมงานประชาชนและบุคคลทั่วไปเชื่อมั่นและศรัทธาสนใจในความสำเร็จของทั้งทีมมากกว่าความสำเร็จของตนเอง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการแสดงความคิดเชิงรุก หาหนทางแก้ไขปัญหที่อาจจะเกิดขึ้นในระยะ 5-10 ปี ข้างหน้า และมีความคิดในสิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างความเจริญทางเทคโนโลยีให้ทัดเทียมกับนานาชาติ-ประเทศ และมีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ด้านรัฐศาสตร์ และด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง

ศิริก พรสีมา (2543 : 127-180) ได้กล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีการประเมินความสามารถของผู้บริหารในมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางการบริหารโดยตรงในมาตรฐานด้านปัจจัยอยู่ 1 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 20 คือผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 3 ประการคือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง และตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

จากแนวคิดข้างต้นมีประเด็นสำคัญคือ

1. ทักษะ หมายถึง ความชำนาญ ซึ่งจะเป็นสิ่งกำหนดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หรือการทำกิจกรรมของบุคคล
2. ความสามารถทางการบริหาร คือสิ่งต่าง ๆ ในตัวผู้บริหารที่คิดตัวมาแต่กำเนิดจากการเรียนรู้ มีส่วนเกี่ยวข้องต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการทำงาน
3. ความสามารถในการบริหารมีปัจจัยที่แสดงถึงความสามารถ 3 ปัจจัยดังนี้คือ ปัจจัย

ที่เกี่ยวกับตัวผู้บริหาร ได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง ความต้องการความสำเร็จในชีวิต ความสามารถในการบริหารความเครียด ความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน และความสามารถทางการศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวกับการบริหารองค์กร ได้แก่ ความสามารถในการวางแผน มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการตัดสินใจ สั่งการ ครอบรู้งาน มีการสร้างบรรยากาศในการทำงาน มีความเป็นประชาธิปไตย มีความสามารถในการเป็นผู้นำ รู้จัก การใช้อำนาจหน้าที่ มีประสบการณ์ในการทำงาน และมีความสำเร็จในอาชีพ ปัจจัยที่ 3 เกี่ยวกับการบริหารชุมชนและสังคม ได้แก่ ความสามารถในการทำงานกับประชาชนและมีผลงานด้าน การเมือง

โดยสรุป คุณลักษณะด้านทักษะทางการบริหารที่มีผลต่อความสำเร็จนั้น มีปัจจัยที่แสดงถึงความสามารถ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้บริหาร ปัจจัยที่เกี่ยวกับการบริหารองค์กร และปัจจัยที่เกี่ยวกับชุมชนและสังคม ผู้บริหารที่มีทักษะหรือความชำนาญในการปฏิบัติงานย่อม บริหารงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านเกี่ยวกับทักษะทางการบริหารสรุปได้ว่า หมายถึง ความชำนาญในการปฏิบัติงานตามบทบาททางการบริหารได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เช่น การใช้ความคิดและสติปัญญา การมีมนุษยสัมพันธ์ การใช้เทคนิควิธีการในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและความขัดแย้ง การจัดการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร การแสวงหาและใช้ทรัพยากร ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม และการพูด และการใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คุณลักษณะด้านทักษะทางการบริหาร หมายถึง ความสามารถในด้านที่เกี่ยวกับตัวผู้บริหาร การบริหารองค์กรและการบริการชุมชนและสังคม ซึ่งในด้านที่เกี่ยวกับตัวผู้บริหาร เช่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการจูงใจ การวินิจฉัยสั่งการ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การประสานงานและรู้จักใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น ในด้านที่เกี่ยวกับการบริหารองค์กร เช่น การมีวิสัยทัศน์ การวางแผน มีความสามารถในการเป็นผู้นำ มีวิธีการที่ส่งเสริมความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นต้น ในด้านการบริการชุมชนและสังคม เช่น การทำงานร่วมกับประชาชน สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

5. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสนา

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2540 : 17-18) ได้ให้แนวคิด ดังนี้ คุณลักษณะของผู้บริหารการศึกษา หมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีของบุคคลนั้น โดยทั่วไปก็พิจารณาจากคุณธรรม จริยธรรมนั่นเอง คุณธรรมเป็นลักษณะความรู้สึกลึกซึ้งทางจิตใจ ส่วนจริยธรรมเป็นลักษณะการแสดงออกของร่างกาย สังคมหรือองค์กรใดมี ผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมสูงสังคมหรือองค์กรนั้นย่อมเจริญ เพราะมีผู้คนที่มีความประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ตั้งตนอยู่ในศีลธรรม สังคมนั้นย่อมมีแต่ความสุขรุ่งเรือง พลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธดังนั้น คุณธรรมจริยธรรมส่วนใหญ่จึงนำมาจากหลักธรรมของพุทธศาสนา ผู้บริหารควรนำหลักธรรมดังต่อไปนี้มายึดถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตนเอง และหน่วยงาน

1. ทาน คือ การให้
2. ปริจาคะ คือ การเสียสละเพื่อส่วนรวม
3. มัททวะ คือ ความสุภาพอ่อนโยน
4. อวิโรธนะ คือ ความสงบเสงี่ยม
5. ศีล คือ สำรวมกาย วาจา ใจ
6. อาชวะ คือ ความซื่อตรง
7. ขันติ คือ ความอดทน
8. ตปะ คือ การมีอำนาจหรือธรรมที่ขจัดความชั่ว
9. อักโกธะ คือ ความไม่กริ้วโกรธ
10. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน
11. เว้นจาก อคติธรรม 4 ประการ คือ ปกครองอย่างยุติธรรม
12. สปัจริยธรรม 7 คือ เป็นผู้รู้จักเหตุ – รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา อันสมควร รู้จักประชาชน รู้จักเลือกบุคคล
13. อิทธิบาท 4 คือ จันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
14. มรรค 8 คือ มีปัญญาเห็นชอบ ดำริชอบ วาจาชอบ เลี้ยงชีวิตชอบ ทำการชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจชอบ ดังพุทธภาษิตว่า “ผู้หมั่นในการทำงาน ไม่ประมาณ มีปัญญาเพียร ประจักษ์จัดการงานได้เรียบร้อย เข้าใจอยู่ในวงราชการได้” และ “ขสฺยอเนจริญแก่ผู้มีความหมั่น มีสติ มีการทำงาน สะอาด ใญ่ครวญแล้วทำ ระวังดีแล้ว เป็นอยู่โดยธรรม และไม่ประมาณ”

พระราชมุนี (2542 : 9) กล่าวถึง จริยธรรมในการปฏิบัติราชการว่าการปฏิบัติราชการนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม อันได้แก่ ความขยัน ความอดทน ความอ่อนน้อมถ่อมตน และใช้ มรรค 8 ประการ ซึ่งเป็นธรรมที่อาศัยซึ่งกันและกันมาใช้ประกอบ

ในการบริหารแผ่นดิน และจะต้องปฏิบัติราชการด้วยความเป็นธรรม รู้จักคิดเป็น สร้างงานเป็น และพัฒนางานเป็น พัฒนาตนเองด้วยคุณธรรมก็จะสามารถป้องกันการจ้อราษฎร์บังหลวงและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนและประเทศชาติได้เป็นอย่างดี

สมชอบ นิติพจน์ (2542 : 18) กล่าวถึง คุณธรรมที่ทุกคนควรมีดังนี้ ความมีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักผิดชอบชั่วดี มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบต่อตนเองและสามารถควบคุมบังคับตัวเองได้ ความกล้าหาญและความเชื่อมั่นในตนเอง ความ پاکเพียร อดทน และรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวที ความมีเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจและให้อภัย ความเสียสละและบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ความสามัคคีและให้ความร่วมมือ ความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อ ส่วนรวม รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น มีแนวคิดกว้าง มีความพร้อมที่จะรับฟังและ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ดิเรก พรสีมา (2543 : 127 , 179-180) ได้กล่าวถึง มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในมาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารนั้นต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีโดยมีตัวบ่งชี้ 3 ประการคือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้บริหารอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างค่อเนื่อง ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้บริหารมีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ และตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้บริหารมีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบาขมูขสิ่งเสพติด

ชนต์ ชุ่มจิต (2543 : 133-137) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้บริหารในทาง พุทธศาสนาไว้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้ ประการที่ 1 จักขุมา – มองการณ์ไกลใช้ปัญญา มีวิสัยทัศน์ (Vision) สามารถวางแผนการดำเนินงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหานั้นอาจจะมีขึ้นในวันข้างหน้า ซึ่งนักวิชาการสมัยใหม่ เรียกว่ามี “ทักษะทางด้านการคิด” (Conceptual skill) คือ มีความเชี่ยวชาญหรือชำนาญทางด้านการคิด ทั้งความคิดในการดำเนินการและแก้ปัญหาต่าง ๆ ประการที่ 2 วิรูโร – เชี่ยวชาญนานา ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบอย่างค่อยิ่ง ตรงกับความคิดของนักการบริหารยุคใหม่ในเรื่อง “ทักษะทางเทคนิค” (Technical skill) คือ ความสามารถทางเทคนิคของอาชีพนั้นๆ ซึ่งมีความจำเป็นมากสำหรับผู้บริหารระดับล่างหรือระดับควบคุม และประการที่ 3 นิสสยสัมปันโน พึ่งพาคนอื่นได้ ต้องมีคุณลักษณะพิเศษในด้านพึ่งพาคนอื่นได้สะดวกใช้สบายใจ สามารถจูงใจให้บุคคลเหล่านั้นมีพลังกาย พลังใจร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้บรรลุประสงคได้ คุณลักษณะของนักบริหารด้านนี้ตรงกับความคิดของนักบริหารยุคใหม่ว่ามี “ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์” (Human relation skill) ซึ่งมีความสำคัญมากสำหรับนักบริหารทุกระดับ

สมคิด บางโม (2544 : 33) ได้กล่าวถึง จรรยาบรรณวิชาชีพซึ่งเป็นข้อกำหนดความประพฤติที่ควรปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ

ในการบริหารแผ่นดิน และจะต้องปฏิบัติราชการด้วยความเป็นธรรม รู้จักคิดเป็น สร้างงานเป็น และพัฒนางานเป็น พัฒนาตนเองด้วยคุณธรรมก็จะสามารถป้องกันการจู่ร้ายทุจริตบังหลวงและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนและประเทศชาติได้เป็นอย่างดี

สมชอบ นิติพจน์ (2542 : 18) กล่าวถึง คุณธรรมที่ทุกคนควรมีดังนี้ ความมีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักผิดชอบชั่วดี มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบต่อตนเองและสามารถควบคุมบังคับตัวเองได้ ความกล้าหาญและความเชื่อมั่นในตนเอง ความ پاکเพียร อดทน และรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวที ความมีเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจและให้อภัย ความเสียสละและบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ความสามัคคีและให้ความร่วมมือ ความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อ ส่วนรวม รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น มีแนวคิวกว้าง มีความพร้อมที่จะรับฟังและ ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ศิริก พรสีมา (2543 : 127 , 179-180) ได้กล่าวถึง มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในมาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารนั้นต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีโดยมีตัวบ่งชี้ 3 ประการคือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้บริหารอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้บริหารมีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ และตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้บริหารมีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบาขมูขสิ่งเสพติด

ชนัด ชุ่มจิต (2543 : 133-137) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้บริหารในทาง พุทธศาสนาไว้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้ ประการที่ 1 จักขุมหา – มองการณ์ไกลใช้ปัญญา มีวิสัยทัศน์ (Vision) สามารถวางแผนการดำเนินงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาอันอาจจะมีขึ้นในวันข้างหน้า ซึ่งนักวิชาการสมัยใหม่ เรียกว่ามี “ทักษะทางด้านความคิด” (Conceptual skill) คือ มีความเชี่ยวชาญหรือชำนาญทางด้านความคิด ทั้งความคิดในการดำเนินการและแก้ปัญหาต่าง ๆ ประการที่ 2 วิรุโรรหา – เชี่ยวชาญนานา ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบอย่างดียิ่ง ตรงกับความคิดของนักการบริหารยุคใหม่ในเรื่อง “ทักษะทางเทคนิค” (Technical skill) คือ ความสามารถทางเทคนิคของอาชีพนั้นๆ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้บริหารระดับล่างหรือระดับควบคุม และประการที่ 3 นิสสยสัมปันโน พึงพาคนอื่นได้ ต้องมีคุณลักษณะพิเศษในด้านพึงพาคนอื่นได้สะดวกใช้สบายใจ สามารถจูงใจให้บุคคลเหล่านั้นมีพลังกาย พลังใจร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้บรรลุประสงค์ได้ คุณลักษณะของนักบริหารด้านนี้ตรงกับความคิดของนักบริหารยุคใหม่ว่ามี “ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์” (Human relation skill) ซึ่งมีความสำคัญมากสำหรับนักบริหารทุกระดับ

สมคิด บางโม (2544 : 33) ได้กล่าวถึง จรรยาบรรณวิชาชีพซึ่งเป็นข้อกำหนดความประพฤติที่ควรปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ

ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิกและวิชาชีพนั้น ๆ โดยที่จรรยาบรรณเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับคุณธรรม และความดีงาม เป็นสิ่งที่สังคมคาดหวัง เช่น จรรยาวิชาชีพแพทย์ จรรยาวิชาชีพครู จรรยาวิชาชีพ ทนายความ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สมคิด บางโม. 2544 : 34 ; อ้างอิง จาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543) กล่าวถึงจรรยาวิชาชีพ ผู้บริหารการ ศึกษาที่ ทองอินทร์ วงศ์โสธร แปลจากจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาของสมาคมผู้บริหาร โรงเรียนของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีการปรับและเพิ่มประเด็น ดังนี้ การยึดถือสัจสัตภาพของ ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม รับผิดชอบและ เสียสละ มีความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหาร และการจัดการศึกษาปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของกฎหมาย และเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และองค์กรวิชาชีพ ของตน ไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน จดเว้นอบาหมุขและปฏิบัติตามคำสอนที่ตน นับถือ ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ บุคลากรในหน่วยงานและชุมชน มีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ

จากแนวคิดข้างต้นมีประเด็นสำคัญคือ

1. คุณธรรมและจริยธรรมมีความสัมพันธ์กัน โดยคุณธรรมนั้นจะเป็นความดี ความงาม ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งสิ่งที่แต่ละบุคคลยึดถือแล้วแสดงออกโดยการประพฤติหรือ ปฏิบัติเกิดเป็นจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สะท้อนถึงคุณธรรมภายในให้เป็นรูปธรรม

2. ผู้บริหารมีความจำเป็นยิ่งที่ต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม เพราะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ต่อองค์กรชุมชนและสังคม

3. คุณธรรมที่ผู้บริหารควรมี ประกอบด้วย

คุณธรรมที่ส่งผลต่อการครองตน ได้แก่ ความมีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักรับผิดชอบชั่วดี มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบต่อตนเอง สามารถควบคุมบังคับตนเองได้ ไม่โกรธง่าย ไม่โมโหง่าย

ผู้วิจัยสรุปคุณธรรมที่ควรปฏิบัติของชาวพุทธ มีดังนี้

1. ประกอบสัมมาอาชีพะ ประกอบกิจการงานหาเลี้ยงครอบครัวโดยชอบด้วยกฎหมาย และศีลธรรม

2. มีความซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

3. มีความขยันหมั่นเพียร พยายามแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนางานและอาชีพ

4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

5. มีความเสียสละทั้งด้านกำลังทรัพย์และหรือแรงงาน
6. มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
7. มีความกตัญญูกตเวทิตา
8. มีเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น
9. ละเว้นอบาขมูข
10. รักความสันโดษ มีชีวิตเรียบง่าย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

และเนื่องจากผู้บริหารการศึกษามีหน้าที่หรือภารกิจที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การประสานงานของฝ่ายต่างๆ การตัดสินใจ ฯลฯ อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารจึงควรมีหลักคุณธรรม จริยธรรมเพิ่มขึ้นจากบุคคลธรรมดา ดังนี้คือ

1. มีความรอบรู้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
2. มีความกล้าหาญทางคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้นำในการประพฤติปฏิบัติตนในสังคม โดยไม่หวั่นไหวเกรงอำนาจหรืออิทธิพลใดๆ มีหลักธรรมประจำใจยึดเป็นแนวทางในการบริหารงาน ดังหลักธรรมอันได้แก่ อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และหิริโอตตปละ ซึ่งเป็นธรรมที่คุ้มครองโลก
3. เป็นแบบอย่างที่ดี ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีมานะอดทน ขยันหมั่นเพียร
4. กล้าตัดสินใจปัญหา สามารถแยกแยะปัญหา สาเหตุของปัญหา หาวิธีแก้ไขโดยใช้หลักการและเหตุผลอย่างถูกต้อง
5. เป็นที่พึ่งพาได้ สามารถให้ข้อคิดเห็น ข้อปฏิบัติ ชี้แนะแนวทางให้แก่ผู้บังคับบัญชาได้อย่างมีเหตุผล มีมนุษยสัมพันธ์อันดี ให้ความเมตตาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอหน้ากัน
6. ส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้ใต้บังคับบัญชา ใ้รางวัลตามความดี
7. เคารพสิทธิผู้อื่น ถือว่าทุกคนมีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ยึดหลัก “เอาใจเขามาใส่ใจเรา”
8. มีปิยวาจาต่อทุกคน
9. มีความเสียสละต่อส่วนรวม อุทิศแรงกาย และแรงใจในการทำงาน
10. รักษาความสามัคคี ยึดมั่นในความสามัคคีของหมู่คณะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนด้านบุคลิกภาพ และด้านวิชาชีพ (ด้านความรู้และด้านทักษะทางการบริหาร) จากนักการศึกษา นักวิชาการและตามแนวทาง

ของพระพุทธศาสนาสามารถสรุปรวบรวมเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่พึงประสงค์ ดังนี้คือ

1. เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
2. เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. มีความรับผิดชอบ สามารถตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุมีผล ถูกต้องและ

รวดเร็ว

4. มีสุขภาพดี ทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ
5. มีความเป็นผู้นำ
6. มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม อุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน
8. ให้ความสำคัญและเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านความประพฤติ การแต่งกาย ฯลฯ
9. วางคนได้เหมาะสมทุกสถานการณ์ ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน
10. ให้เกียรติและยกย่องผู้ร่วมงาน
11. เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความรู้ทันสมัย
12. มีความเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน บริหารงานแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วม
13. สามารถนำเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในโรงเรียนได้เหมาะสม
14. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การปฏิรูปการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศติดตามผล
15. มีสายสัมพันธ์อันดีต่อชุมชน สามารถนำโรงเรียนเข้าสู่ชุมชนและดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาอย่างแท้จริง
16. บริหารงานโดยยึดหลักวิทยาศาสตร์มีการวิจัยพัฒนาปรับปรุงงานอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการเสริมแรงในการทำงานด้วย
17. บริหารงานโดยยึดหลักการกระจายอำนาจให้ทุก ๆ คนมีความรับผิดชอบร่วมกัน เป็นนักประสานงานที่ดี
18. มีอารมณ์ขัน รื่นริงอยู่เสมอ
19. มีความสามารถในการครองตน ครองคน และครองงาน
20. สามารถจัดการศึกษาได้สนองความต้องการของชุมชน

6. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลในการควบคุมหรือชี้นำพฤติกรรมของคนอื่น ๆ ในกลุ่ม (จิริรัตน์ ขอเหนี่ยวกลาง. 2539 : 17) นอกจากนี้ผู้นำยังเป็นประจักษ์พยานประทีปของหน่วยงาน ผู้นำเป็นจุดรวมพลังของสมาชิกในองค์กร ดังนั้นผู้นำจึงเป็นเสมือนหลักชัยในการดำเนินงาน (สมพงษ์ เกษมสิน. 2523 : 285) โดยที่ผู้นำอาจเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งบริหารหรือไม่มีตำแหน่งก็ได้แต่เป็นคนที่สามารถจูงใจให้คนร่วมมือปฏิบัติงาน มีศรัทธาและเชื่อถือ ดังนั้น นักบริหารและผู้นำอาจจะเป็นคนเดียวกันก็ได้หรือจะเป็นคนละคนก็ได้ (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. 2523 :113) คุณลักษณะของผู้นำจึงมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง ผู้นำที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนแล้วได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการการเมืองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ลำดับที่	ประเภท	สมาชิก
1	สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด	จำนวน 1 แห่ง 24
2	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 55 แห่ง 716
3	สมาชิกเทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล	จำนวน 10 แห่ง 132
4	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน 73 ตำบล 513
รวม		1,385

ภาพประกอบ 2 การบริหารส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง

ที่มา : ปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง. 2545 : 505.

ผู้นำท้องถิ่นของจังหวัดอ่างทองที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล ซึ่งถือว่าเป็นประชากรที่จะนำมาศึกษา จำนวน 872 คน เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่ในการ

บริหารการศึกษาในสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

7. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง

จังหวัดอ่างทอง มีพื้นที่ 7 อำเภอ มีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาทั้งหมด
14 โรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 สหวิทยาเขต ได้แก่ สหวิทยาเขตเจ้าพระยา และสหวิทยาเขต
อินทประมูล เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังมีรายละเอียด
ดังนี้

ตาราง 1 ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง

โรงเรียน	อำเภอ	จำนวนห้อง		จำนวน		รวม	จำนวน	ลูกจ้าง
		เรียนที่เปิด		นักเรียน				
		สอน						
		ม. ต้น	ม. ปลาย	ม. ต้น	ม. ปลาย		ครู	ประจำ
สหวิทยาเขตเจ้าพระยา								
1. อ่างทองปัทมโรจน์ วิทยาคม	เมืองอ่างทอง	30	24	1,282	926	2,208	110	13
2. ศรีอ่างทอง	เมืองอ่างทอง	30	24	1,430	890	2,320	95	9
3. จำปาสลือพิทยาคม	เมืองอ่างทอง	4	4	144	119	263	19	3
4. ป่าโมกซ์วิทยาคม	ป่าโมก	12	7	436	277	713	42	8
5. บางเสด็จวิทยาคม	ป่าโมก	7	4	276	91	367	31	5
6. วิเศษชัยชาญ "ตันติวิทยาคม"	วิเศษชัยชาญ	27	18	1,035	679	1,714	90	9
7. วิเศษชัยชาญวิทยาคม	วิเศษชัยชาญ	9	3	253	83	336	20	3
8. ไผ่ขวางวิทยา	วิเศษชัยชาญ	3	3	79	48	127	14	4
สหวิทยาเขตอินทประมูล								
9. โพธิ์ทอง "จินดาภิเษก"	โพธิ์ทอง	22	15	845	592	1,437	68	9
10. โพธิ์ทองพิทยาคม	โพธิ์ทอง	3	3	68	34	102	11	1
11. ราชสถิตยวิทยา	ไชโย	9	6	337	175	512	31	7
12. แสวงหาวิทยาคม	แสวงหา	10	8	374	293	667	37	6
13. รื่นหว้าวิทยาคม	แสวงหา	6	6	175	131	306	21	2
14. สามโก้วิทยาคม	สามโก้	9	6	348	208	556	26	3
รวม		181	131	7,082	4,546	11,628	615	82

ที่มา : แผนงานสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดอ่างทอง. 2545 : 3.

8. ปัจจัยที่พึงประสงค์ที่มีผลต่อคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญบางประการหนึ่งคือ การเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ ที่พึงประสงค์ของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองที่มีเพศ อายุ วุฒิ การศึกษาและอาชีพต่างกัน การที่บุคคลจะพึงประสงค์ในคุณลักษณะของผู้บริหารย่อมขึ้นอยู่กับงานวิจัยและแนวคิดที่มีผลการวิจัย พบว่า คนที่มี เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงนำเสนอที่มาของตัวแปร เพศ อายุและอาชีพ ดังนี้

8.1 เพศ มีตัวอย่างงานวิจัยและแนวคิดดังนี้

สุปริญญ์ แก้วนนท์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเศรษฐกิจ-สังคมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน กรณีศึกษา : หมู่ที่ 1 ตำบลตะเคียน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า เพศหญิงจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนน้อยกว่าเพศชาย

นิคม ฉิมกระกุล (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเจตคติของนักศึกษาสหวิทยาลัยศรีอยุธยา ที่มีต่อการประกอบอาชีพอิสระ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาหญิงมีเจตคติต่อการประกอบอาชีพอิสระสูงกว่านักศึกษาชาย

วัลยา รูปประดิษฐ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีต่อการเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐไม่แตกต่างกัน

ชโลมพร วรอนุวัฒน์กุล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่าประชาชนเพศชายหรือเพศหญิง ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สมใจ เขียวสด (2536 : 38) กล่าวว่าในพุทธศาสนากล่าวว่า โดยธรรมชาติมนุษย์มีความแตกต่างกัน 4 ลักษณะคือ เพศ ปัญญา จริตและคุณธรรม

จากงานวิจัยและแนวคิดที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ประการที่ 1 มนุษย์มีความแตกต่างกันตามธรรมชาติ

ประการที่ 2 มนุษย์เพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ เหมือนกันหรือแตกต่างกัน

สรุปได้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ที่สอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบทั้งเพศชายและเพศหญิง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้เพศเป็นตัวแปรสอบถามระดับพึงประสงค์ต่อคุณลักษณะของ

8. ปัจจัยที่พึงประสงค์ที่มีผลต่อคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญบางประการหนึ่งคือ การเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ ที่พึงประสงค์ของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองที่มีเพศ อายุ วุฒิ การศึกษาและอาชีพต่างกัน การที่บุคคลจะพึงประสงค์ในคุณลักษณะของผู้บริหารย่อมขึ้นอยู่กับงานวิจัยและแนวคิดที่มีผลการวิจัย พบว่า คนที่มี เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและอาชีพต่างก็มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงนำเสนอที่มาของตัวแปร เพศ อายุและอาชีพ ดังนี้

8.1 เพศ มีตัวอย่างงานวิจัยและแนวคิดดังนี้

สุปรีญา แก้วนนท์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเศรษฐกิจ-สังคมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน กรณีศึกษา : หมู่ที่ 1 ตำบลตะเคียน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า เพศหญิงจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนน้อยกว่าเพศชาย

นิยม ฉิมตระกูล (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเจตคติของนักศึกษาสหวิทยาลัยศรีอยุธยา ที่มีต่อการประกอบอาชีพอิสระ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาหญิงมีเจตคติต่อการประกอบอาชีพอิสระสูงกว่านักศึกษาชาย

วัลยา รูปประดิษฐ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีต่อการเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐไม่แตกต่างกัน

ชโลมพร วรอนวัณกุล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่าประชาชนเพศชายหรือเพศหญิงไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สมใจ เขียวสด (2536 : 38) กล่าวว่าในพุทธศาสนากล่าวว่า โดยธรรมชาติมนุษย์มีความแตกต่างกัน 4 ลักษณะคือ เพศ ปัญญา จริตและคุณธรรม

จากงานวิจัยและแนวคิดที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ประการที่ 1 มนุษย์มีความแตกต่างกันตามธรรมชาติ

ประการที่ 2 มนุษย์เพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ เหมือนกันหรือแตกต่างกัน

สรุปได้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ก็สอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบทั้งเพศชายและเพศหญิง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้เพศเป็นตัวแปรสอบถามระดับพึงประสงค์ต่อคุณลักษณะของ

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง โดยแบ่งออกเป็นเพศชายและเพศหญิง

8.2 อายุ มีตัวอย่างงานวิจัย ดังนี้

คงฤทธิ์ สุกใส (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวต่อการให้บริการตามโครงการโรงพักเพื่อประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สื่อข่าวที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการให้บริการของตำรวจนครบาลตามโครงการโรงพักเพื่อประชาชนแตกต่างกัน

บรรจง อมกลิ่น (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการฝึกอบรมหลักสูตรนายทหารชั้นผู้บังคับหมวด ผลการวิจัยพบว่าผู้สำเร็จการฝึกอบรมที่มีอายุต่างกันมีความสัมพันธ์กับการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ระพีพรรณ วรรณพินทุ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษางานของนายสถานีเดินรถบริษัทขนส่ง จำกัด ผลการวิจัยพบว่านายสถานีเดินรถบริษัทขนส่งจำกัดที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจในงานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พยัญญ์ เอี่ยมศิลป์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเอกชนที่มีต่อวันหยุดขององค์กร : ศึกษาเฉพาะหน่วยงานเอกชนในจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีอายุต่างกันมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อวันหยุดขององค์กรไม่แตกต่างกัน

ยุพา จิราวัลย์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลนครปากเกร็ด ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีอายุต่างกันมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ประการที่ 1 อายุของบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็น

ประการที่ 2 บุคคลที่มีอายุต่างกันอาจมีความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ เหมือนกันหรือแตกต่างกัน

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ได้สอบถามความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้อายุเป็นตัวแปรสอบถามระดับพึงประสงค์ต่อคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง โดยแบ่งออกเป็น ผู้ตอบที่มีอายุไม่เกิน 40 ปี และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป ตามสภาพจริงของผู้นำท้องถิ่น

8.3 วุฒิการศึกษา มีตัวอย่างงานวิจัยดังนี้

ไพฑูรย์ โกพัฒน์ตา (2525 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน

คือผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาโท และผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทหรือสูงกว่า มีความคิดเห็นต่อลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอแตกต่างกัน

วาสนา เดชอุดม (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาดั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมใจ เข้มสุวรรณ (2528 : 89) ได้ศึกษาเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันต่างกัน

สมศักดิ์ คงสมนวน (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาโทและผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษاپริญญาโทหรือสูงกว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานด้านวัดผลประเมินผลการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ระพีพรรณ วรรณพินทุ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจในงานของนายสถานีเดินรถบริษัทขนส่งจำกัด ผลการวิจัยพบว่านายสถานีเดินรถบริษัทขนส่งจำกัดที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจในงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

จากงานวิจัยที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ประการที่ 1 วุฒิการศึกษาของบุคคลมีผลต่อความคิดเห็น

ประการที่ 2 บุคคลที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันอาจมีความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ เหมือนกันหรือแตกต่างกัน

สรุปได้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ได้สอบถามความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้วุฒิการศึกษาเป็นตัวแทนสอบถามระดับพึงประสงค์ต่อคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง โดยแบ่งออกเป็นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไปตามสภาพจริงของผู้นำท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของพนัส หันมาภิรักษ์ (2524 : 63-67) ที่กล่าวว่าระดับการศึกษาเป็นเครื่องแสดงถึงความสามารถทางสถิติปัญญาและความรู้ที่จะนำไปประกอบกับคุณลักษณะอื่น ๆ

8.4 อาชีพ มีตัวอย่างงานวิจัยดังนี้

คำตัน บุญมณี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในกำแพงนครเวียงจันทร์สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนลาวที่มีอาชีพต่างกันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุทธิศักดิ์ จิตพินิตมาส (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการเป็นพยานศาลในคดีอาญา ผลการวิจัยพบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อการเป็นพยานศาลในคดีอาญาอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการเป็นพยานศาลแตกต่างกัน

มาตี สุภาพผล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาพลักษณ์เรือนจำในทัศนะของญาติผู้ต้องขัง ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์เรือนจำในทัศนะของญาติผู้ต้องขังเป็นเชิงบวก ญาติผู้ต้องขังที่มีอิทธิพลต่างกันมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์เรือนจำไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5

พิชา รุจินาม (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพคำร้องทางหลวงของผู้ขับขีรถยนต์บนถนนสายเอเชีย ผลการวิจัยพบว่าผู้ขับขีรถยนต์บนถนนสายเอเชียที่มีอาชีพต่างกันมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของคำร้องทางหลวงไม่แตกต่างกัน

เพชร ถนนทรัพย์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาพลักษณ์คณะกรรมการการเลือกตั้งตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีอาชีพต่างกันมีภาพลักษณ์ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งอยู่ในเชิงบวกและมีความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ประการที่ 1 อาชีพของบุคคลมีผลความคิดเห็น

ประการที่ 2 บุคคลที่มีอาชีพต่างกันอาจมีความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ เหมือนกันหรือแตกต่างกัน

สรุปได้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ได้สอบถามความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้อาชีพเป็นค่าแปรสอบถามระดับพึงประสงค์ต่อคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง โดยแบ่งออกเป็นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจพนักงานบริษัทและผู้แบบสอบถามที่มีอาชีพเกษตรกร ค้าขาย รับจ้างและอื่นๆ ตามสภาพจริงของของผู้นำท้องถิ่น

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารที่ควรมีนามากกว่า 10 ประการนี้

เฉลิม รัชชนะกุล (2524 : 118-121) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารและอาจารย์ในเขตการศึกษา 11 โดยได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร 3 ด้าน คือ 1. ด้านวิชาการ 2. ด้านบุคลิกภาพ และ 3. ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ลักษณะทางด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 ข้อสังเกตจากข้อคำถามด้านวิชาการ มีเพียงบางข้อที่ทั้งผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นไม่แน่ใจ คือ ข้อ 1 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาควรมีวุฒิตั้งแต่ปริญญาโทขึ้นไป ข้อ 10 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาควรจะได้สำเร็จการศึกษาทางสาขาวิชาบริหารการศึกษามาโดยตรง ข้อที่ผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ข้อ 6 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารบุคลากรของโรงเรียน และข้อ 8 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจในด้านระเบียบการเงินของโรงเรียนอย่างดีและจากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้บริหารและอาจารย์แสดงความคิดเห็น สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหาร แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยให้ความสำคัญ 10 อันดับแรก คือ

- 1.1 ควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีเข้ากับชุมชนได้
- 1.2 มีความยุติธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา
- 1.3 มีคุณธรรมประจำใจ
- 1.4 เป็นผู้ตัดสินใจได้รวดเร็ว ถูกต้อง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีไหวพริบ
- 1.5 มีความรู้ดี
- 1.6 มีความประพฤติดี ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้
- 1.7 มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 1.8 มีความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์

ส่วนตน

- 1.9 มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ
- 1.10 มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
2. อาจารย์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยให้ความสำคัญ 10 อันดับแรก คือ
 - 2.1 มีความยุติธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา
 - 2.2 มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 - 2.3 มีมนุษยสัมพันธ์ดีเข้ากับชุมชนได้
 - 2.4 มีน้ำใจ มีความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
 - 2.5 มีความประพฤติดีวางตัวเหมาะสม ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ผู้ร่วมงานได้
 - 2.6 มีความเข้าใจ เห็นใจ ห่วงใย ให้กำลังใจ ให้ความอบอุ่นแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
 - 2.7 มีความซื่อสัตย์สุจริตโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องการเงินของโรงเรียน
 - 2.8 มีความมั่นคงหนักแน่น ไม่หุนเหินเชื่อคนง่าย
 - 2.9 มีบุคลิกภาพดี มีลักษณะของความเป็นผู้นำ
 - 2.10 มีความเข้มแข็ง เด็ดขาด กล้าตัดสินใจ

โชลิน จารุมิ (2526 : 108-133) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งคุณลักษณะออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านคุณสมบัติเบื้องต้น และด้านคุณสมบัติในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะเบื้องต้นของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด 4 ประการ คือ 1. มีความยุติธรรม 2. มีความซื่อสัตย์สุจริต 3. มีเหตุผล 4. มีความรับผิดชอบ ส่วนคุณสมบัติในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในเกณฑ์มาก 4 ประการ คือ 1. ต้องเป็นคนมีความคิดริเริ่ม 2. ต้องกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็น และหาทางปรับปรุงงานของหน่วยงานของตนอยู่เสมอ 3. ต้องรู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงาน 4. ต้องเป็นผู้สั่งและอำนวยความสะดวก

ไพบุลย์ ทองโย (2531 : ง) ได้ทำการศึกษาวิจัยลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ตามความคาดหวังของผู้บริหาร ครู อาจารย์ และศึกษานิเทศก์ ในเขตการศึกษา 6 โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะเฉพาะตัว และลักษณะด้านวิชาชีพ ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และศึกษานิเทศก์ คาดหวังในลักษณะเฉพาะตัว โดยส่วนรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรวมมีจำนวน 3 ข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ 1. ซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรมในการปฏิบัติงาน 2. ใช้วาจาสุภาพเหมาะสมกับบุคคล

ทุกระดับ 3. มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในหน้าที่การงานสูง ส่วนความคาดหวังที่อยู่ในระดับไม่แน่ใจมีข้อเดียวคือ มีวุฒิเมื่อเทียบกับครู อาจารย์ในฝ่าย

สำหรับลักษณะด้านวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างแสดงความคาดหวังอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุด จำนวน 3 ข้อ คือ 1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบว่าด้วยการวัดผลและประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเป็นอย่างดี 2. มีความรู้ความเข้าใจในแผนการเรียนและจุดประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาอย่างแท้จริง 3. มีความรู้ความสามารถในการจัดทำตารางสอนและการจัดครูเข้าสอน ส่วนความคาดหวังที่อยู่ในระดับไม่แน่ใจมีข้อเดียวคือ วุฒิปริญญาโททางการศึกษาขึ้นไป

การเปรียบเทียบความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์มีความคาดหวังแตกต่างกันกับครู อาจารย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารกับศึกษานิเทศก์ มีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน

บุญมา กัมปนาทพงษ์ (2532 : 90-92) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4 ด้าน คือ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ ด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถในการบริหารงาน มีพฤติกรรมที่บ่งชี้ดังนี้คือ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ ได้แก่ ความรับผิดชอบสูง มีคุณธรรมเป็นตัวอย่างได้เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความเชื่อมั่นในตนเอง และกล้าเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความมั่นใจ คุณลักษณะด้านวิชาการ ได้แก่ การรู้หลักการบริหารและมีประสบการณ์ในการบริหารมาก่อน มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร ฐานโยบายการศึกษาของชาติทุกระดับ และมีความสามารถในการบริหารงานบุคคล คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีใจกว้างเป็นประชาธิปไตย ดำเนินบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสม มีน้ำใจไม่ตรีต่อผู้ได้บังคับบัญชา และใช้กิริยาอาการในความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหารงาน ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานจนสามารถชี้แจงต่อผู้อื่นได้ มีความสามารถในการวางแผนและปรับปรุงแผนอยู่เสมอ มีความสามารถในการจัดสายการบังคับบัญชา และระเบียบงาน รู้จัก การมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ผู้อื่น

สมเกียรติ เจริญจิณ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารและอาจารย์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณสมบัติและความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย สำหรับการ

เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อคุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถ ในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร สรุปได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารด้านร่างกาย และ บุคลิกภาพ อารมณ์ และจิตใจ สังคม และมนุษยสัมพันธ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้บริหารด้านวุฒิการ ศึกษา ประสบการณ์ ความรู้ในวิชาความรู้ทั่วไป และความรู้ทางวิชาชีพไม่แตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารด้านทักษะและภารกิจของผู้บริหาร ไม่แตกต่างกัน

วัดนะ สังวาลย์ (2531 : 137) ได้วิจัยลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยม ศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 โดยได้ทำการศึกษาลักษณะที่พึงประสงค์ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านบุคลิกภาพ และด้านการเป็นผู้นำ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร หัวหน้าหมวด และอาจารย์ โดยส่วนใหญ่ให้ความเห็นอยู่ในระดับค่อนข้าง เห็นด้วย และเห็นด้วยมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ความเห็นไม่ แตกต่างกันทั้ง 3 ด้าน

ประพนธ์ ไพลคำ (2537 : 73-75) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดปราจีนบุรี โดยทำการศึกษาลักษณะ 4 ด้าน ผลการวิจัย พบว่า

1. คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ ทั้งครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนมีความคิด เห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีความรับผิดชอบสูง ซื่อสัตย์ สุจริต มีเหตุผล สุขุมรอบคอบ มองการณ์ไกล มีความเชื่อมั่นในตนเอง

2. ด้านความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ ทั้งครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนมี ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมี ความสามารถ บริหารบุคคล เป็นผู้รู้หลักการบริหาร มีประสบการณ์ในการบริหารงาน

3. ด้านบุคลิกภาพ ทั้งครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับ มากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ดีเข้ากับสังคม และชุมชนได้ มีน้ำใจไมตรี และให้ความอบอุ่นกับผู้ใต้บังคับบัญชา และมีสุขภาพจิตดี

4. ด้านความสามารถในการบริหาร ทั้งครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนมีความ คิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีความสามารถในการแก้ ปัญหาสูง มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านความเป็นผู้นำ มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ และโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จักรพรรดิ วัฒนา (2538 : 127-139) ทำการวิจัยเพื่อค้นหาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ศึกษานิเทศก์ในทศวรรษหน้า (ค.ศ. 1995-2005) โดยศึกษาคุณลักษณะ 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะทางการบริหาร และด้านวิชาชีพ ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพเป็นด้านที่ศึกษานิเทศก์และผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นด้วยกับ ผู้ทรงคุณวุฒิสูงเป็นลำดับแรก รองลงไป ได้แก่ คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ คุณลักษณะด้านทักษะ ทางการบริหาร และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ตามลำดับ

1. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ เป็นคนทันสมัย เป็นคนมีเกียรติมีน้ำหนักรับ เป็น นักประชาธิปไตย เป็นคนเสียสละ มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ความผิด ริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเป็นมิตร มีความจริงใจ เป็นคนหนักแน่น มีหลักการและเหตุผล เป็นคน ยอมรับความเปลี่ยนแปลง เป็นคนสุภาพอ่อนโยน มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดี เป็นผู้มีความรู้ กว้างขวาง เป็นผู้มีความมั่นใจสูง และเป็นตัวของตัวเอง

2. คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ ได้แก่ ความสามารถในการตัดสินใจ เป็นผู้มีการมี มินุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการจูงใจคน ความสามารถในการสร้างและพัฒนาทีมงาน ความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ความสามารถในการปกครอง บังคับบัญชา สามารถแสวงหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงาน ความสามารถในการ กระจายอำนาจและมอบหมายงาน ความสามารถในการแสดงบทบาทผู้นำตามสถานการณ์ได้อย่าง เหมาะสม และความสามารถในการชี้แนะและแนะแนวทางการดำเนินงาน

3. คุณลักษณะด้านทักษะทางการบริหาร ได้แก่ ทักษะในการแสวงหาข้อมูลและความรู้ ใหม่ ๆ ความสามารถในการมองการณ์ไกล ทักษะในการนำเครื่องมือเครื่องใช้และเทคโนโลยีสมัย ใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน ทักษะในการดำเนินงานให้มีข้อมูลใช้ในการปฏิบัติงาน ทักษะในการ แก้ปัญหาและจัดข้อขัดแย้ง ทักษะในการประสานงาน ทักษะในการใช้ภาษาไทย ทักษะในเชิงคิด ริเริ่มพัฒนาและปรับปรุงงาน ทักษะในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทักษะในการดำเนินการประชุม ทักษะในการนำหลักและทฤษฎีทางวิชาการมาประยุกต์ใช้ ทักษะในการประชาสัมพันธ์ รู้ตัวและ สามารถหาทางที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ความสามารถในการส่งเสริมให้ผู้ได้กับปัญหาใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการปฏิบัติงาน ทักษะในการวางแผนยุทธศาสตร์ ความสามารถในการ ปฏิบัติงานด้วยตนเองให้ประสบความสำเร็จได้ ทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษ และทักษะในการใช้ ภาษาถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

4. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ ความมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ความเป็นผู้นำทางการศึกษา ความเป็นผู้มีความรู้อย่างลึกซึ้งทางด้านการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ความเป็นผู้มีประสบการณ์ทางการบริหาร ความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดองค์การ การดำเนินงานตามกระบวนการบริหารและการพัฒนางาน เป็นนักบริหารการศึกษาระดับสูงเทียบเท่ารองอธิบดี เป็นนักบริหารและนักจัดการที่สามารถบริหารงานได้อย่างกว้างขวาง เป็นผู้ได้รับเลือกสรรและฝึกอบรมให้เป็นนักบริหารการศึกษา เป็นผู้มีความรู้และความสามารถในการนิเทศการศึกษา เป็นผู้มีความรอบรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นที่ตนปฏิบัติงาน เป็นผู้มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท และมีคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษา เป็นผู้ได้รับการสรรหาจากบุคคลที่เหมาะสมในจังหวัด เป็นสมาชิกสมาคมวิชาชีพทางการศึกษา และเป็นผู้มีประสบการณ์ทางการสอนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

ณรงค์ชัย สุขสวคนธ์ (2539 : 178-179) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคตามทัศนะของผู้บริหารและอาจารย์ กองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ไว้ดังนี้

ด้านวิชาชีพ พบว่า ผู้บริหารมีความต้องการเรียงลำดับดังนี้ ความรู้ด้านวิชาชีพ การใช้อำนาจอย่างเหมาะสม การวางแผน และการจัดหน่วยงานการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้ด้านวิชาการประสบการณ์และระดับความรู้ อาจารย์มีความต้องการเรียงลำดับ ดังนี้ ความรู้ด้านวิชาชีพ ประสบการณ์และระดับความรู้ การวางแผนและการจัดหน่วยงาน ความรู้ด้านวิชาการ การใช้อำนาจอย่างเหมาะสม การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้บริหารและอาจารย์มีความต้องการเรียงลำดับ ดังนี้ ความรู้ด้านวิชาชีพ การใช้อำนาจอย่างเหมาะสม การวางแผนและการจัดหน่วยงาน ประสบการณ์และระดับความรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความรู้ด้านวิชาการ

ด้านส่วนตัว พบว่า ผู้บริหารมีความต้องการเรียงลำดับดังนี้ คุณธรรมและความประพฤติ บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อาจารย์มีความต้องการเรียงลำดับดังนี้ คุณธรรมและความประพฤติ บุคลิกภาพ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มนุษยสัมพันธ์

สมหมาย ชาพรหมมา (ณรงค์ชัย สุขสวคนธ์. 2539 : 39-40 ; อ้างอิงจาก สมหมาย ชาพรหมมา. 2532.) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด. 53-54. ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดตามทัศนะของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนแยกเป็นด้านต่าง ๆ คิดเฉพาะข้อที่มีความต้องการมากที่สุด ดังนี้

บุคลิกลักษณะทั่วไป มี 29 ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง มีความจริงใจต่อผู้อื่น แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

ปฏิบัติคนเสมอต้นเสมอปลาย ฉลาดและมีไหวพริบดี มีอารมณ์มั่นคงวางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ กล้าเผชิญหน้ากับปัญหา บุคลิกน่าเลื่อมใสศรัทธา เอาใจใส่ต่อหน้าที่ ไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ตัดสินใจได้ดี ปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้ดี สนใจติดตามงานที่มอบหมาย กว้างขวางเป็นที่รู้จักคนทั่วไป เป็นคนตรงต่อเวลา แต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับวัย มีแนวคิดใหม่ ๆ ในการทำงาน มีความรู้รอบตัว เชื่อมั่นตนเอง ตื่นตัวและทันเหตุการณ์ กระฉับกระเฉงว่องไว มีความเมตตากรุณาและมีความสามารถในการจูงใจคน

ความรู้ความสามารถในการบริหารทั่วไป มี 10 ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้คือไม่อาศัยอำนาจหน้าที่หาประโยชน์ส่วนตัว สามารถสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน สามารถสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ สามารถใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี มีความรู้เรื่องระเบียบของทางราชการ ไม่ตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชาต่อหน้าผู้อื่น ติดตามการเปลี่ยนแปลงของทางราชการได้ทัน รู้จักใช้วิธีการพัฒนาบุคลากรและสร้างความก้าวหน้าให้กับผู้ร่วมงาน

ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ คือ เข้าใจหลักสูตรและกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนอีก 6 ข้อ ต้องการในระดับมาก คือ เข้าใจจิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ เข้าใจและเห็นความสำคัญของสื่อการสอนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน สามารถจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์ให้ส่งเสริมการเรียนการสอน สามารถนิเทศการสอนและเข้าใจเรื่องวัดและประเมินผล

ความรู้ความสามารถในการบริหารการศึกษานอกโรงเรียนสามารถสร้างสัมพันธภาพอันดีกับหน่วยงานอื่นและชุมชน ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สามารถจัดองค์การของศูนย์ได้เหมาะสม สามารถพัฒนาผู้ร่วมงานให้มีประสิทธิภาพและสามารถวางแผน จัดทำแผนงานและโครงการ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนและนโยบายการพัฒนาชนบทในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกโรงเรียน มี 6 ข้อ คือ สามารถสร้างความสำนึกของการทำงานให้กับผู้ร่วมงาน สามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เข้าใจนโยบายการพัฒนาชนบท เข้าใจนโยบายชนบท เข้าใจวิธีทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆและเข้าใจนโยบายเกี่ยวกับความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ไพบูลย์ วงษ์ทองดี (2540 : 78-79) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอธิการบดีตามทัศนะของอาจารย์ในสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ไว้ 6 ด้าน คือ ความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การบริการสังคม บุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรม ผลการพิจารณารายด้านอาจารย์ในสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์มีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ

อธิการบดีด้านคุณธรรมจริยธรรมในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่ 1-5 อยู่ในระดับมาก โดยพิจารณา
รายด้าน ดังนี้

ด้านความรู้ เรื่องความรู้ในการบริหารงานบุคคล ความรู้ในการมอบหมายงานอยู่ใน
ระดับมากที่สุด ส่วนเรื่องความรู้ในด้านการเงินพัสดุและธุรการ ความรู้ในด้านเศรษฐกิจและ
การเมือง ความรู้ในการบริหารงานกิจกรรมนิสิต นักศึกษา และมีความรู้ในเทคโนโลยีสมัยใหม่อยู่
ในระดับมาก

ด้านความสามารถ ได้แก่ มีความสามารถสื่อความเข้าใจ มีความสามารถในการวินิจฉัย
สั่งการ มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ มีความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งใน
องค์กรและมีความสามารถในการปกครองคน อยู่ในระดับมากที่สุด มีความสามารถในการประชุม
ปรึกษาหารือ มีความสามารถในการประสานงานและมีความสามารถเข้าถึงชุมชนอยู่ในระดับมาก

ด้านความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาหน่วยงาน
อยู่เสมอ และมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จมากกว่าแสวงหาอำนาจ อยู่ในระดับมากที่สุด เรื่องเป็นผู้พัฒนา
ตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้สนใจงานวิชาการอย่างจริงจังและเป็นผู้ใช้แนวทางคิดเพื่อก่อ อยู่ในระดับ
มาก

ด้านบริการสังคม เรื่อง ให้ความร่วมมือและประสานงานกับองค์กรภายนอก เผยแพร่
ความรู้ข่าวสารแก่สังคมอยู่เสมอ เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมภายนอกโดยเฉพาะชุมชนในท้องถิ่น
สนับสนุนภูมิปัญญาของชาวบ้าน และนำมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ สนับสนุนให้การศึกษาอบรม
ความรู้ระบอบประชาธิปไตยแก่ชุมชน สนองความต้องการของท้องถิ่นตามภารกิจอย่างเต็มที่
สนับสนุนงานวิชาการ งานวิจัยอันจะก่อประโยชน์ต่อชุมชน และให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์
และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านบุคลิกภาพในเรื่อง มีความชื่นชอบผู้อื่นและผู้ได้บังคับบัญชาด้วยน้ำใสใจจริง
กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่ก้าวร้าวผู้อื่น มีอารมณ์มั่นคงสามารถ ควบคุม
ตนเองได้ มีความอดทน ทนต่อความลำบาก ทำงานหนักได้ อดทนต่อปัญหารอบด้านโดยไม่เสีย
กำลังใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเรื่องเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีภาพพจน์ดี มีมาดผู้นำ
มีความเป็นผู้ใหญ่ และมีเวลาให้ผู้ได้บังคับบัญชาอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก

ด้านคุณธรรมจริยธรรม ในเรื่องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ได้บังคับบัญชา มีความซื่อสัตย์
สุจริต ตรงต่อเวลา และอุทิศเวลาให้ราชการอย่างเต็มที่ ตัดสินใจโดยใช้เหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง
มีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค เป็นผู้ที่สรัทธาใน
วิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเรื่องให้กำลังใจต่อผู้ได้บังคับบัญชาทั้งด้านการงานและ
ด้านส่วนตัวและเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ อยู่ในระดับมาก

ธีระพร นิลสาขา (2542 : 109-110) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของประธานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม พบว่า ทัศนะโดยรวมอยู่ในระดับมากไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านความรู้ ที่จัดว่ามีความพึงประสงค์ในระดับมาก 5 อันดับแรก คือ ความรู้เกี่ยวกับระเบียบคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2534 ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการของโรงเรียนและชุมชนในเขตบริการของกลุ่ม มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมีความรู้เกี่ยวกับแผนการศึกษาชาติ

ด้านทักษะ ที่จัดว่ามีความพึงประสงค์ในระดับมาก 5 อันดับแรก คือ มีความสามารถในการครองคน ครองคน ครองงาน มีความสามารถในการเป็นประธานการประชุมมีความสามารถในการเห็นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับกลุ่มโรงเรียน และมีความสามารถในการมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของบุคลากรในกลุ่มโรงเรียน

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ที่จัดว่ามีความประสงค์ระดับมาก 5 อันดับแรก คือ มีความตั้งใจในการทำงาน มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นแบบอย่างที่ดีและมี สติสัมปชัญญะ

ไพโรจน์ สิงห์คำ (2542 : 88-90) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย ตามความคิดเห็นของครูอาจารย์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะความรู้ด้านความสามารถในการบริหารและด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับดังนี้ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหาร และด้านมนุษยสัมพันธ์ และเมื่อพิจารณาคำเทศความความคิดเห็นโดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากไม่แตกต่างกัน

ศุณีย์ บุญทิม (2542 : 101-103) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในช่วงปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2539-2550) ตามความคาดหวังของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มี 2 คุณลักษณะใหญ่ คือ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ประกอบด้วย ด้านความรู้และด้านทักษะทางการบริหาร ปรากฏผลดังนี้

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ผลการวิจัยในภาพรวม พบว่า ทั้งผู้บริหารและครู มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษาด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกรายกลุ่ม พบว่า ทั้งกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครู มีความคาดหวังต่อ

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดของกลุ่ม ผู้บริหาร ได้แก่ ข้อ 16 มีความรับผิดชอบสูงและค่าเฉลี่ยสูงสุดของกลุ่มครู ได้แก่ ข้อ 17 มีความซื่อสัตย์สุจริต เมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อ พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพส่วนมากอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อ 20 มีสถานภาพทางสังคมดี กลุ่มผู้บริหารมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มครูมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก

คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ประกอบด้วย

ด้านความรู้ ผลการวิจัยในภาพรวม พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านวิชาชีพ (ด้านความรู้) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกรายกลุ่ม พบว่า ทั้งกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะด้านวิชาชีพ (ด้านความรู้) อยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดของกลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ ข้อ 37 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทภาระหน้าที่ของโรงเรียน และค่าเฉลี่ยสูงสุดของกลุ่มครู ได้แก่ ข้อ 30 พัฒนาดนเองให้เป็นคนทันสมัย ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ขวนขวายหาความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ เมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อ พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะด้านวิชาชีพ (ด้านความรู้) ส่วนมากอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ผู้บริหารและครูมีความคาดหวังอยู่ในระดับที่ต่างกัน ได้แก่ ข้อ 24 มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารโรงเรียน และข้อ 27 ได้ผ่านการฝึกอบรมให้เป็นผู้บริหารโรงเรียนตามหลักสูตรและวิธีการที่ ก.ค. กำหนด กลุ่มผู้บริหารมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มครูมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก

ด้านทักษะทางการบริหาร ผลการวิจัยในภาพรวม พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านวิชาชีพ(ด้านทักษะทางการบริหาร) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกรายกลุ่ม พบว่า ทั้งกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะด้านวิชาชีพ (ด้านทักษะทางการบริหาร) อยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดของกลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ ข้อ 57 มีมนุษยสัมพันธ์สามารถประสานงานได้เป็นอย่างดี และค่าเฉลี่ยสูงสุดของกลุ่มครู ได้แก่ ข้อ 51 มีความสามารถในการแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อ พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะด้านวิชาชีพ (ทักษะทางการบริหาร) ส่วนมากอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ผู้บริหารและครูมีความคาดหวังอยู่ในระดับที่ต่างกัน ได้แก่ ข้อ 54 เป็นนักบริหารและนักจัดการมีอาชีพ ข้อ 67 มีความสามารถในการแสวงหาข้อมูลมาใช้ในการปฏิบัติงาน ข้อ 72 มีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร กลุ่มผู้บริหาร มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มครู มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก และข้อ 70 มีความสามารถควบคุมดูแลการจัดทำบัญชีหลักฐานการเงิน

ของโรงเรียนได้ถูกต้อง กลุ่มผู้บริหาร มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่มครู มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิชาชีพ ผลการวิจัยในภาพรวม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคาดหวังของผู้บริหารและครู พบว่า มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ทุกกลุ่มตรงกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ (1) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (2) คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ด้านความรู้ และด้านทักษะทางการบริหาร

9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมกนุสัน (Magnuson, 1971 : 78-91) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะของการจัดการ โรงเรียน ที่ประสบความสำเร็จโดยจำแนกคุณลักษณะของผู้จัดการโรงเรียนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ และคุณลักษณะส่วนตัว ได้สรุปคุณลักษณะไว้ดังนี้

คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ประกอบด้วย คุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ มีความสามารถในการติดต่อและเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความรู้ในสาขาวิชาชีพเป็นอย่างดี รู้จักมอบหมายงานให้ผู้อื่นทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือและมีเวลาสำหรับผู้ร่วมงาน ให้ความสนใจในบุคคลอื่น มีความสามารถในการวางแผนและการจัดระเบียบงานรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่น ๆ รู้จักใช้ช่องทางแห่งอำนาจหน้าที่

คุณลักษณะส่วนตัว ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ มีวิจญาณ และมีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดี มีใจกว้างและเปิดเผย มีความเสมอต้นเสมอปลาย มีความเมตตาปรานีและให้อาหารต่อผู้อื่น

บาส (Bass, 1981 : 65-66) ได้ศึกษาผลงานวิจัยของสโตกคิลล์ (Stogdill) เกี่ยวกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้บริหาร โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มตามผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ

บุคลิกภาพและพฤติกรรม จากผลการวิจัยมากกว่า 15 เรื่อง พบว่า ผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมเหนือบุคคลอื่นๆ ในเรื่องต่อไปนี้คือ มีเชาวน์ปัญญาดี มีนิสัยรักการศึกษากันคว้า ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ มีความรู้ทันสมัยและกว้างขวาง ชอบกิจกรรมและงานสังคม มีมารยาทสังคมดี มีฐานะทางเศรษฐกิจ

บุคลิกลักษณะของผู้บริหารที่ได้รับการยืนยัน จากผลการวิจัยมากกว่า 10 เรื่อง พบว่า ผู้บริหารจะมีบุคลิกลักษณะดังนี้คือ มีความสามารถในการเข้าสังคม รู้จิตวิทยาในการเจรจา มีมารยาทสังคมดี มีความคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ มีความอดทนต่อความลำบากอดทนต่อปัญหาอุปสรรคโดยไม่เสียกำลังใจ รู้หลักและวิธีทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง หมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อเสริมคุณค่าของตนให้เป็นผู้มีความสามารถ

มีความเชื่อมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความสามารถในการคาดการณ์ข้างหน้าได้ ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะในการทำงาน เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและคิดสิ่งใหม่ ๆ เป็นผู้มีความสามารถในการพูดและสามารถเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์สูงกับการเป็นผู้บริหารคือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นที่นิยมของปวงชน มีความสามารถในการเข้าสังคม มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด มีอารมณ์ขัน มีความร่วมมือกับผู้อื่น และมีความสามารถในทางกีฬา

องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้บริหาร แยกออกได้เป็น 5 ประเภทคือ ความสามารถ มีความหมายรวมถึง ความสามารถ สถิติปัญญา ความกระตือรือร้น ความสามารถในการพูด ความคิดริเริ่ม การตัดสินใจ ความสำเร็จ ได้แก่ การศึกษาหาความรู้ การงานและการกีฬา ความรับผิดชอบ ได้แก่ การเป็นที่พึ่งของคนอื่น ความเพียรพยายาม ความเชื่อมั่นในตัวเอง ความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด สถานะ ได้แก่ สถานะทางสังคม ทางการสมรส และการเป็นที่นิยมของคนอื่น สถานการณ์ ได้แก่ ทักษะ ความต้องการและความสนใจของผู้บริหารตามจุดประสงค์ที่ต้องการจะบรรลุถึงความสำเร็จ

มาเฮอร์ (Maher. 1983 : 177-A) ได้สำรวจจากศึกษาธิการและผู้อำนวยการโรงเรียนพบว่า มีองค์ประกอบสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติอยู่ 3 ประการ คือ การใช้ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร การดูแลควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานและการพิจารณาความดีความชอบของผู้ปฏิบัติงาน

ฮัฟฟีนส์ (Huffhines. 1984 : 705-A) เรื่องรูปแบบแทกซ์โซโนมิกซ์เพื่อการเป็น ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพคือ ผู้บริหารที่สามารถนำสภาพแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการบริหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องศึกษาสภาพแวดล้อม โดยต้องคำนึงถึงภารกิจที่ต้องปฏิบัติ ตลอดจนปฏิบัติสัมพันธ์กับสังคม

นีเชวิช (Knezevich. 1984 : 16-18) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพอันจำเป็นในการ บริหารงานของนักบริหาร ซึ่งครอบคลุมเทคนิคการบริหารงานหลายเรื่อง โดยผู้บริหารต้องมีความสามารถที่จำเป็น 17 ประการ คือ ความสามารถในการกำหนดทิศทางการปฏิบัติงาน การกระตุ้น ความเป็นผู้นำ เป็นนักวางแผน เป็นผู้ตัดสินใจ เป็นนักจัดองค์การ เป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ประสานงาน เป็นผู้สื่อสาร เป็นผู้แก้ความขัดแย้ง เป็นผู้แก้ปัญหา เป็นผู้จัดระบบงาน เป็นผู้บริหารการเรียนการสอน เป็นผู้บริหารงานบุคคล เป็นผู้บริหารทรัพยากร เป็นผู้ประเมินผล เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และเป็นประธานในพิธีการ

ไรซ์ (Rice. 1991 : 378-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมของอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาตามทฤษฎีของอาจารย์ใหญ่ และครูโรงเรียนประถมศึกษา แม่น้ำชานนาห์

คอนกลางรัฐจอร์เจีย โดยทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างของพรรณะของอาจารย์ใหญ่และครู ที่มีพฤติกรรมผู้นำของอาจารย์ใหญ่ในเรื่องต่อไปนี้ การเป็นแบบอย่าง ความสามารถในการ ประนีประนอม ความอดทนต่อความไม่แน่นอน ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจคน การวางแผน ความอดทนต่อการขาดระเบียบวินัย การรู้จักบทบาทของตนเอง การมี วิจารณ์งาน การเน้นผลงาน ความสามารถในการคาดการณ์ได้ถูกต้อง ความสามารถในการ บูรณาการและมุ่งความเจริญก้าวหน้า

ริชาร์ดสัน และคณะ (Richardson and others. 1992 : ED 352710) ได้ศึกษาผลงานวิจัย ของคูซส์ และพอสเนอร์ (Kouzes and Posner) เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพฤติกรรมผู้ บริหาร พบว่า ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและจำเป็นสูงสุดรองลงมาได้แก่ การมองการณ์ ไกลเห็นแล้วเกิดความรู้สึกระทึกใจ มีความเอาใจใส่ต่อผู้ร่วมงานและมีความรอบรู้

เรมัส (Remus. 1992 : Abstract) กล่าวถึงการศึกษาการรับรู้ลักษณะแห่งความสำเร็จใน วิชาชีพของผู้มีเชื้อสายอาฟริกัน - อเมริกัน ซึ่งเป็นผู้บริหารในสถาบันการศึกษาและผู้บริหารใน องค์การธุรกิจ ซึ่งมีความเชื่อว่าสิ่งต่อไปนี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งที่ขาดไม่ได้ต่อ การประสบความสำเร็จในอาชีพดังนี้ ความสามารถในการสื่อสารทั้งการเขียนและการพูด การกำหนดเป้าหมาย การบริหารความเครียด และพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเองให้แข็งแกร่งมาก ที่สุด

อีเวนส์ (Evans.1996 : ED 352710) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง จากสถาบันฝึกอบรมผู้บริหารของรัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกา โดยศึกษาจากผู้บริหารการศึกษา พบว่า ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงควรประกอบไปด้วย การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการจูงใจ มีพลังอำนาจ มีความสามารถในการวินิจฉัยสั่งการ มีความสามารถในการนิเทศงาน การควบคุม กำกับ การสร้างวัฒนธรรมการทำงานภายในองค์กร การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในองค์กร และการ พัฒนาที่นำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

ฮัดสัน และเรีย (Hudson and Rea. 1996 : ED 352710) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะดีของคณะครู ที่มีต่อภาพลักษณ์ของผู้บริหารหญิงในอนาคต ซึ่งลักษณะที่พึงประสงค์นั้นประกอบไปด้วยการมี ทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดี มีความรู้ในหลักสูตรและการสอนดี มีบุคลิกภาพท่าทางดีมีทักษะ การบริหารจัดการดี มีความสามารถในการแก้ปัญหาและมีความตั้งใจที่จะสร้างความสำเร็จ

อาร์ชี (Archie. 1997 : Abstract) ได้ศึกษาการตรวจสอบความเป็นผู้นำของหัวหน้าแผนก พยาบาลที่จบจากวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยนอร์ท คาโรลินาร์ ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าแผนก พยาบาลที่ได้เปลี่ยนแปลงและลดการดำเนินการแบบตามใจตนเอง โดยมีการทำความเข้าใจและรับรู้

จากกลุ่มพยาบาล ทำให้เกิดความพึงพอใจในหมู่คณะ ประสิทธิภาพของผู้นำมีความสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่งานที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีการเปลี่ยนแปลงจะได้รับความสำเร็จสูงขึ้น

ฮิลอสกี และวัตวูด (Hilosky and Watwood. 1997 : ED 352710) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงของอธิการบดีและคณะบดีที่ดำรงตำแหน่งใหม่ จากการศึกษาพบแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งคือ ความมีภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นอำนาจชักจูงอย่างดีเยี่ยมสำหรับผู้นำอธิการบดีและคณะบดีจะถูกต้องขอให้ทำในหลายบทบาทได้แก่ บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงบทบาทในการประสานความร่วมมือ บทบาทของนักวิชาการ บทบาทที่ปรึกษา แนะนำ บทบาทในการสร้างทีมงาน และบทบาทในการพัฒนาวิชาการ จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าอธิการบดีและคณะบดีเป็นเครื่องมือที่จะส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงที่สมบูรณ์ของสถาบัน และการศึกษาบทบาทของอธิการบดีและคณะบดีในวิทยาลัยชุมชนในกระบวนการเปลี่ยนแปลง พบแนวคิด 7 ประการที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงคือ ผู้บริหารระดับสูงควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่บังเกิดผลได้จริง แต่ละคนควรจะมีความรู้สึกว่าตนได้รับอำนาจ การทำงานเป็นทีมควรถูกนำมาใช้ ข้อหลักประสิทธิผลจากการเก็บข้อมูลมุ่งเน้นคุณภาพ วิทยาลัยจะต้องสามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลง และผู้ที่ได้รับเลือกตั้งควรจะมีพึงพอใจกับบริการของวิทยาลัย

จากงานวิจัยข้างต้นมีประเด็นสำคัญคือ

1. คุณลักษณะของผู้นำหรือผู้บริหารมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการบริหารงานในหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ การมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ร่วมงานหรือบุคคลทั่วไปย่อมทำให้ได้รับการยอมรับ และได้รับความร่วมมือในการทำงานของหน่วยงานและองค์กร

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำหรือผู้บริหารมี 2 ด้าน คือ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความรู้และด้านทักษะทางการบริหาร โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ การมีสุขภาพจิตดี มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใสสบายเปิดเผย ไม่ถือตัว มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง ตื่นตัวอยู่เสมอ มีความ มั่นใจสูง และเป็นตัวของตัวเอง มีอารมณ์มั่นคงสามารถควบคุมตนเองได้ เข้าวินิจฉัยดี มีอารมณ์ขัน สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ มีความสุภาพอ่อนโยน และมีมารยาท สังคมดี แต่งกายเรียบร้อย เหมาะสมกับวัย บุคลิกภาพน่าเลื่อมใสศรัทธาเห็นแล้วเกิดความรู้สึกดี ทันสมัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนชวนหาความรู้ให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่ก้าวร้าวผู้อื่น ให้ความอบอุ่นต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และเป็นนักประชาธิปไตยใจกว้าง มีคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ ผู้ใต้บังคับบัญชา ตรงต่อเวลา และอุทิศเวลาให้ราชการอย่างเต็มที่ ตัดสินโดยใช้เหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง มีความยุติธรรม ปฏิบัติ

จากกลุ่มพยาบาล ทำให้เกิดความพึงพอใจในหมู่คณะ ประสิทธิภาพของผู้นำมีความสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่งานที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีการเปลี่ยนแปลงจะได้รับความสำเร็จสูงขึ้น

ฮิลอสกี และวัตวูด (Hilosky and Watwood, 1997 : ED 352710) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงของอธิการบดีและคณะบดีที่ดำรงตำแหน่งใหม่ จากการศึกษาพบแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งคือ ความมีภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นอำนาจชักจูงอย่างดีเยี่ยมสำหรับผู้นำอธิการบดีและคณะบดีจะถูกต้องขอให้ทำในหลายบทบาทได้แก่ บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงบทบาทในการประสานความร่วมมือ บทบาทของนักวิชาการ บทบาทที่ปรึกษา แนะนำ บทบาทในการสร้างทีมงาน และบทบาทในการพัฒนาวิชาการ จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าอธิการบดีและคณะบดีเป็นเครื่องมือที่จะส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงที่สมบูรณ์ของสถาบัน และการศึกษาบทบาทของอธิการบดีและคณะบดีในวิทยาลัยชุมชนในกระบวนการเปลี่ยนแปลง พบแนวคิด 7 ประการที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงคือ ผู้บริหารระดับสูงควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่บังเกิดผลได้จริง แต่ละคนควรจะมีความรู้สึกว่าตนได้รับอำนาจ การทำงานเป็นทีมควรถูกนำมาใช้ บิดหลักประสิทธิผลจากการเก็บข้อมูลมุ่งเน้นคุณภาพ วิทยาลัยจะต้องสามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลง และผู้ที่ได้รับเลือกตั้งควรจะมีหัวใจกับบริการของวิทยาลัย

จากงานวิจัยข้างต้นมีประเด็นสำคัญคือ

1. คุณลักษณะของผู้นำหรือผู้บริหารมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการบริหารงานในหน่วยงานหรือองค์การที่รับผิดชอบ การมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ร่วมงานหรือบุคคลทั่วไปย่อมทำให้ได้รับการยอมรับ และได้รับความร่วมมือในการทำงานของหน่วยงานและองค์การ
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำหรือผู้บริหารมี 2 ด้าน คือ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความรู้และด้านทักษะทางการบริหาร โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ การมีสุขภาพจิตดี มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใสคบง่าย เปิดเผย ไม่ถือตัว มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง ตื่นตัวอยู่เสมอ มีความ มั่นใจสูง และเป็นตัวของตัวเอง มีอารมณ์มั่นคงสามารถควบคุมตนเองได้ เข้าวินิจฉัยดี มีอารมณ์ขัน สุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ มีความสุขภาพอ่อนโยน และมีมารยาท สัจจคติ แดงกายเรียบร้อย เหมาะสมกับวัย บุคลิกภาพน่าเลื่อมใสศรัทธาเห็นแล้วเกิดความรู้สึคดี ทันสมัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนขานขวายหาความรู้ให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่ก้าวร้าวผู้อื่น ให้ความอบอุ่นต่อผู้ได้บังคับบัญชา และเป็นนักประชาธิปไตยใจกว้าง มีคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ ผู้ใต้บังคับบัญชา ตรงต่อเวลา และอุทิศเวลาให้ราชการอย่างเต็มที่ ดัดสันโดยใช้เหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง มีความยุติธรรม ปฏิบัติ

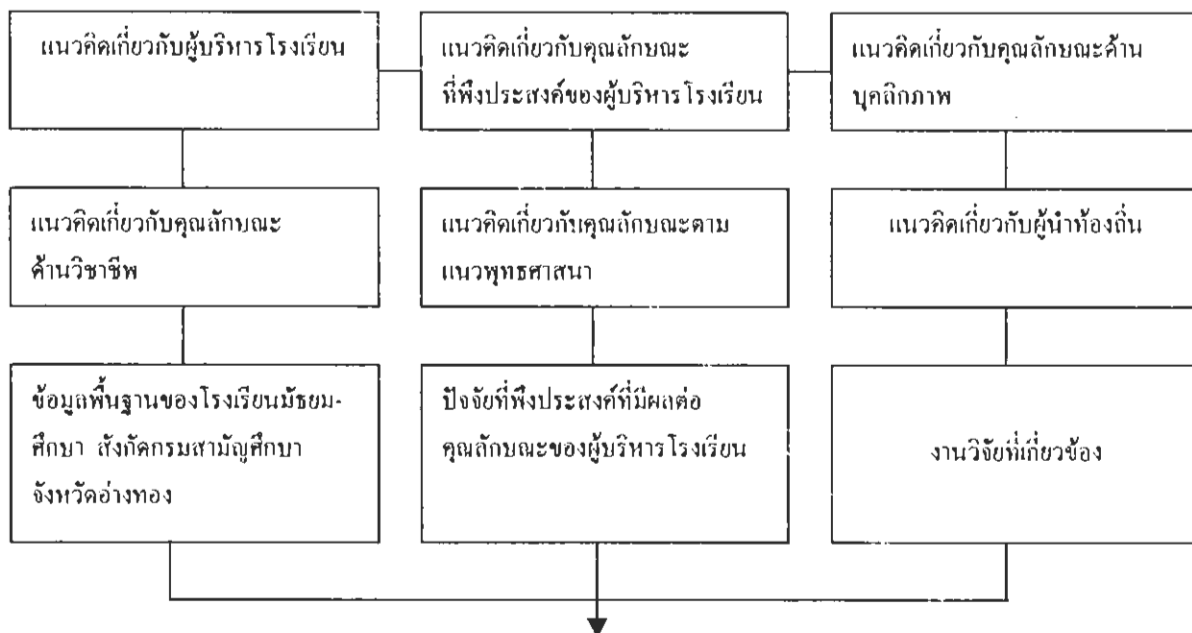
ต่อผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค เป็นผู้ศรัทธาในวิชาชีพ ให้กำลังใจต่อผู้ได้
บังคับบัญชาทั้งด้านการงานและด้านส่วนตัว เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ มีความเมตตาปราณีและ
เอื้ออาทรต่อ ผู้อื่น เป็นผู้มีสติไม่ใช้อารมณ์และมีความ เสมอต้นเสมอปลาย

2.2 ด้านความรู้จำแนกเป็น ความรู้ทั่วไป ได้แก่ ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ การเมือง
และท้องถิ่น ความรู้ในวิชาชีพ ได้แก่ ความรู้หลักการบริหาร การจัดการศึกษา การนิเทศการศึกษา
หลักสูตรการวางแผนการวิจัยทางการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ การเงิน พัสดุ ธุรการ มีความรู้
ไม่ต่ำกว่าปริญญาโทและมีคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา

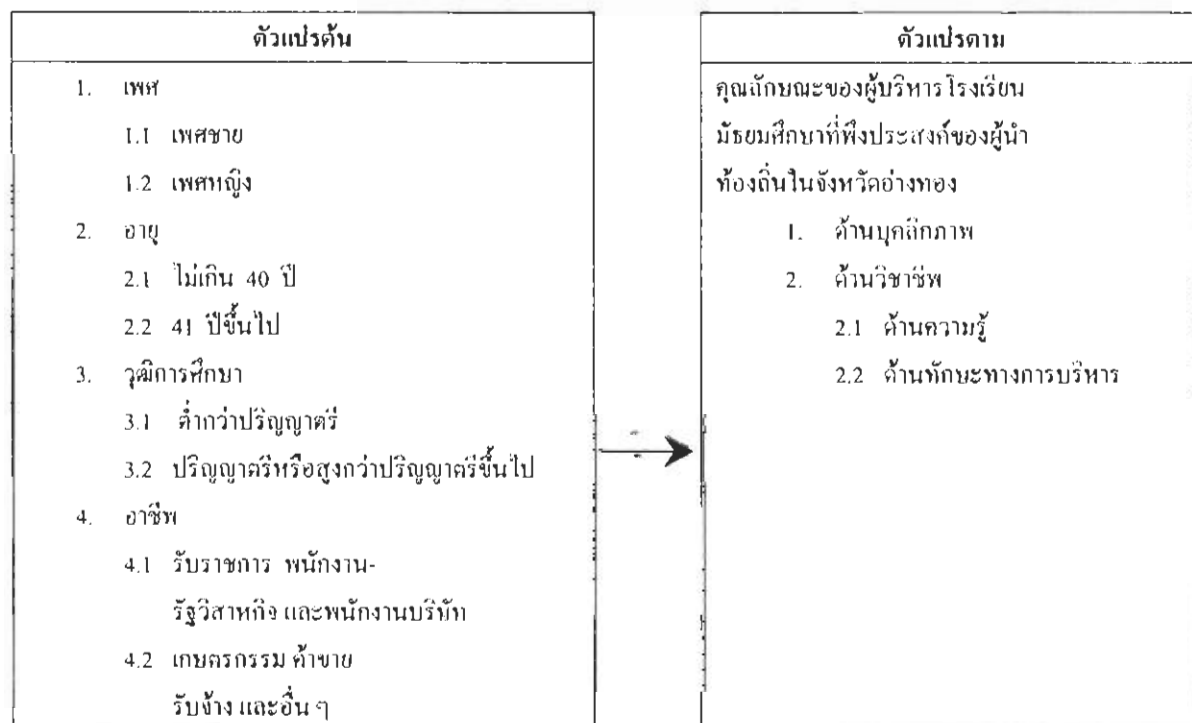
2.3 ด้านทักษะทางการบริหาร ได้แก่ มีความคิดริเริ่มมองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์มี
ความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการสื่อสาร เข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์
ของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีความสามารถสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในหมู่ผู้ร่วมงาน
มีความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลและเหตุผลที่เหมาะสม มีความสามารถจูงใจให้คน
ทำงานและผู้ร่วมงานพอใจในการทำงานเป็นทีมหรือคณะได้ มีความสามารถในการสร้างทีมงานให้
มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา สร้างน้ำใจและความยุติธรรม
ให้เกิดขึ้นในหน่วยงาน มีความสามารถในการแสวงหานักคนที่มีความรู้ความสามารถใน
การปฏิบัติงาน ความสามารถกระจายอำนาจและมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติ สามารถแสดงบทบาท
ตามสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถชี้แนะและเสนอแนะแนวทางดำเนินงานด้าน
การศึกษาแก่ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้อื่นได้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ข้อมูลใหม่ ๆ และการ
เรียนรู้ตลอดชีวิตรวมทั้งเป็นนักคิด นักอ่าน และนักเรียนที่ดี นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการ
บริหาร มีความสามารถในการประสานงาน สร้างความร่วมมือและระดมสรรพกำลัง ตลอดจน
ทรัพยากรมาใช้ในการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการวางแผนยุทธศาสตร์ มีความสามารถในการ
วินิจฉัยสั่งการ รู้จักวิธีการพัฒนานักบุคลากรและสร้างความก้าวหน้าให้กับผู้ร่วมงาน มีความสามารถในการ
ใช้ภาษาอังกฤษได้ดี สามารถสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ร่วมงาน สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ
มีความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จมากกว่าแสวงหาอำนาจ มีประสบการณ์ในการบริหาร
ผ่านการฝึกอบรมตามที่หน่วยงานกำหนด และมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร

โดยสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำหรือผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหน่วย
งานควรประกอบไปด้วยคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และด้านวิชาชีพ ได้แก่ ด้านความรู้และด้าน
ทักษะทางการบริหาร

10. สรุปแนวคิด ทฤษฎีที่นำไปสู่การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พึงประสงค์ของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง

ภาพประกอบ 3 แสดงแนวคิดทฤษฎีที่นำไปสู่การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พึงประสงค์ของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง